

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1989

JÚNIUS

SÓS GYÖRGY

A dagály fia

„Láb”-jegyzetek két részben

Szereplők:

OIDIPUSZ
IOKASZTÉ
KREON
THEIRESZIÁSZ
KHIONÉ
POLÜPHONTÉSZ
KRONIKOSZ
PROFOSZ
LÜKONISZ
EÜDAKTOSZ

ELSŐ RÉSZ

Első kép

Szín: a színpad bal oldalán egy tölgyfa törzse vagy annak egy része látszik. A tölgyfa lombja behajlik a szín fölé; a fa túlsó oldalán, a nézőtér felé takartan patak folyik. A távolban hegyek látszanak. Nyári dél-után van, vakítóan kék az ég.

Oidipusz huszonöt év körüli jóképű fiatalember, atletikus alkat, kisportolt, mint általában a görög értelmiségi fiatalok kétezzer évvel Krisztus előtt. Ruházata is ennek megfelelő, egyszerű bőrruha. A fa tövénél levő kis dombon fekszik, feje egy földből kiálló vastagabb gyökéren. A szeme csukva. Mellette a sisakja és a lándzsája. Keze a lándzsán.

Olüphontész ötven év körüli férfi. Lassú léptekkel vánszorog, kezében ostor. A patakhoz megy, fölé hajol, iszik, majd vizet fröcsköl magára. Föltérdel, körülnéz. Ekkor veszi észre Oidipuszt, térden csúszva odamegy hozzá, fölé hajol, nézegeti, kezével legyez Oidipusz arca előtt

OIDIPUSZ (váratlanul, éberem) Mit akarsz?! (Csak most nyitja ki a szemét, egy kicsit megemeli a lándzsát)

POLÜPHONTÉSZ Zeusra! De megijesztettél!

OIDIPUSZ Mit akarsz?!

POLÜPHONTÉSZ Semmit, uram. Csak nagyon sápad-tan fekszel itt. Egy pillanatra azt hittem, hogy az istenek elvették a lélegzetet a szádból.

OIDIPUSZ Egy pillanatra, én is azt hittem ... Ahogy jöttem az úton, fölnéztem az égre, és egy sást láttam szállni magam fölött. Aztán a sas hirtelen ketté-vált, és most már a kettős sas keringett fölöttem. Akkor véletlenül a napra néztem, és két nap volt az égen, és a föld megbillent a lábam alatt. Nem is én zuhantam el, hanem a föld csapódott föl a hátamnak ...

POLÜPHONTÉSZ Itt történt mindez ...?

OIDIPUSZ Nem, egy kicsit arrébb. De észrevettem ezt a tölgyfát, és ide vonsoztam magam. Úgy gondoltam, Zeus szent fája alatt biztosan rendbe jövök.

POLÜPHONTÉSZ Van itt egy patak is. Várj, hozok egy kis vizet a sisakodban. (Fölveszi a sisakot, hatalmas lyuk tátong rajta) Ebben ugyan nem hozok. Egy nagy vágás van a sisakodon.

OIDIPUSZ Tudom.

POLÜPHONTÉSZ A fejed is benne volt, mikor ez megesett?

OIDIPUSZ Benne.

POLÜPHONTÉSZ Téged az Olümposz minden istene véd, különben már régen a Hadészban volna a lelked. Hozok egy kis vizet az én sisakomban. (Vissza-megy a patakhoz, vizet merít, megitatja Oidipuszt, kevés vizet önt az arcába) Jobban vagy?

OIDIPUSZ Jobban. Köszönöm. Apollón legyen hozzád kegyes. De ahogy elnézlek, sok koszorút te sem nyer-nél ma Olümpiában.

POLÜPHONTÉSZ Magam is csodálkozom, hogy élek.

OIDIPUSZ Szolga vagy, úgy látom.

POLÜPHONTÉSZ Fölszabadított szolga. Kocsihajtó vagyok. Fiatalabb koromban én voltam a legjobb kocsihajtó Thesszáliától Peloponnész-szig. Egy rabszolga még szobrot is mintázott rólam. De most csak az ostor maradt a kocsimból. Kevéssel hajnal után a szorosban, ahol a Delphoiba vezető út a Daulisz felé vezetővel összefut, ami már a phókiszi király földje, szóval ott rablók támadtak ránk. A gazdámat meg három kísérő szolgáját megölték. Lehettek vagy tízen is!

OIDIPUSZ És te hogy menekültél meg?

POLÜPHONTÉSZ Engem az egyik rabló az első pillanatban a lándzsájával vállon döfött, amitől lerepültem a kocsiról. A lovak persze megvadulva tovább rohantak. Odaestem a kövek közé, a szakadék oldalába. Az ostort még akkor is szorongattam, mikor a kocsi már nem is látszott.

OIDIPUSZ Ha a kocsi elszaladt, honnan tudod, hogy meghaltak?

POLÜPHONTÉSZ Azt még láttam, hogy a gazdámat fejbe vágta, és a lovak közé zuhant. Azt nem élhette túl. A megvadult lovak elvágattak vele. Egy idő után, hogy lélegzethez jutottam, körülnéztem. A szolgák ott feküdtek az út mellett. Vettem rájuk egy kevés földet. A kocsinak, lovaknak már nyoma sem volt. Így visszafordultam. Haza kell mennem, hogy hírt vigyek...

OIDIPUSZ (harag nélkül, tárgyilagosan) Hazudsz.

POLÜPHONTÉSZ Hogy hazudnék? Nézd meg a vállam. Ha a vállvédő nincs rajtam, most én is ott feküdnék átszűrva, mint szalonka a nyáron. Esküszöm ...

OIDIPUSZ Ne esküdj Zeus szent fája alatt, és főleg ne esküdj hazugságra. Hányan voltak a rablók?

POLÜPHONTÉSZ Sokan ... (Bizonytalanabban) Nem számoltam ...

OIDIPUSZ Hányan voltak?

POLÜPHONTÉSZ Lehet, hogy talán nem voltak tízen ...

OIDIPUSZ És egyszerre megrohanták a kocsit?

POLÜPHONTÉSZ Egyszerre ...

OIDIPUSZ Gondolkozz csak. Nem lehet, hogy csak egy rabló volt?

POLÜPHONTÉSZ Egy ... ?

OIDIPUSZ És esetleg az sem volt rabló? Csak egy vándor, aki szelíden baktatott éppen abban a na-

gyon keskeny szorosban, és akire a kocsihajtó szó nélkül rávágott az ostorával, ahogy a kocsihajtók általában tenni szokták, mert nincs türelmük megvárni, amíg a gyalogos átmegy az úton. (Fölteszi a sisakját, ami jócskán takarja az arcát)

POLÚPHONTÉSZ Zeusz és ti mind ! Te voltál...!

OIDIPUSZ Egyedül öt ellen.

POLÚPHONTÉSZ És most megölsz engem is?

OIDIPUSZ Megérdemelnéd. Ám, ha az istenek nem törtek halálra a köveken, én nem öllek meg. De ígérd meg te és minden kocsihajtó leszármazottad nevében, hogy ezután az idők végezetéig tisztelni fogod a gyalogos halandót, aki átmegy előtted az úton.

POLÚPHONTÉSZ Megigérem. Persze hogy megigérem...

OIDIPUSZ (az égre néz) Halljátok, istenek!

POLÚPHONTÉSZ De én csakugyan lerepültem a kocsiról, és azt még csakugyan láttam, hogy a gazdám egy nagyot kapott a fejére, és a lovak közé zuhant.

OIDIPUSZ Te csakugyan lerepültél. Mert elkaptam az ostorod végét, és annál fogva megrántottalak. Csakugyan görcsösen szoritottad. Közben a lándzsámmal kicsit meglöktelek, és már repültél is, mint egy lenyilazott vadliba. Én többet nem is akartam, de akkor a gazdád fölördített, hogy „hágd meg az anyádat!”, és a fokosával a fejemre vágott. Ha az anyámat szidják, azt nem tűröm el, és ha a fejemet ütik, azt sem! Fölugrottam a kocsijára, és a saját fokosával... és persze a többit is. Zeusz villáma nem olyan gyors, mint az én kezem a fokossal. Aztán leugrottam, a kocsi elrohant. Rólad azt hittem, meg-haltál. Szerencséd, hogy eltűntél a kövek között.

POLÚPHONTÉSZ Hála Zeusznak és Hérának és a többi isteneknek ...

OIDIPUSZ Ki volt a gazdád?

POLÚPHONTÉSZ Ezt ne kérdezd, uram.

OIDIPUSZ Miért?

POLÚPHONTÉSZ Nem szabad megmondanom. Titok.

OIDIPUSZ Titok volt eddig. De most már nem mind-egy?

POLÚPHONTÉSZ Szigorú esküt tettünk mindannyian, hogy titokban tartjuk, kit szolgálunk, bármi történéjk is útközben velünk vagy vele. Ezért ne kérdezd, uram.

OIDIPUSZ Elfelejtetted, hogy szolgál vagy, ha felszabadított is. És ha megparancsolom?

POLÚPHONTÉSZ Megesküdtünk Zeusz szent nevére és Héra istennőre és Apollónra és Hermészre is, aki az úton levőkre vigyáz. Te azt kívánnád, hogy éppen Zeusz szent fája alatt törjem meg az esküt?

OIDIPUSZ Na, jó. Nem is érdekel igazán. Valami nagyon finom úr nem lehetett, aki azt kiabálja egy gyalogosnak, hogy „hágd meg az anyád!”. Ezt a rablóbandamesét miért találtad ki?

POLÚPHONTÉSZ Valamit csak ki kellett találnom. Hirt kell vinnem. De azt nem mondhatom el otthon, hogy egy vándor egyedül... És engem is rögtön átdöfnének, amiért életben maradtam; egy ellenében legalább nekem is meg kellett volna próbálnom...

OIDIPUSZ De te ott feküdtél a kövek között.

POLÚPHONTÉSZ Te elhiszed, mert ott voltál, de ott-hon nekem az igazat nem hiszik el. Tudod, uram, nagyon rossz szolgaként élni, mert sokszor nehéz elviselni az uraságot. De ha Zeusz egyik pillanatáról a másikra elviszi az urat, a szegény szolgál egészen hülyének érzi magát. Azt sem tudom, mihez fogjak. Sietnék, hogy megvigyem a hírt, meg aztán nem is sietnék.

OIDIPUSZ Ez a rablóbanda-történet, ez számárság.

POLÚPHONTÉSZ Miért? Elég sok rablóbandáról hallani.

OIDIPUSZ Te voltál a kocsihajtó. Azt fogják mondani, hogy összejátszottál a rablókkal. Olyan úton hajtottad a kocsi, ahol tudtad, hogy várni fognak. Különben hogy lehetne, hogy a szolgák közül csak te egyedül maradtál életben? Az, hogy élsz, mindenképpen gyanús lesz.

POLÚPHONTÉSZ De mit mondhatnék?

OIDIPUSZ Mondd, hogy hirtelen vihar támadt, Zeusz villáma épp mögötted lecsapott az égből; a rettenetes fényességtől, csattanástól a lovak nekivadultak. Mikor nagy sokára meg tudtad fekézni őket, senki nem volt mögötted a kocsiiban. Csak füstölő fa ...

POLÚPHONTÉSZ Ez jobb történet?

OIDIPUSZ Zeusz ellen senki nem tehet semmit.

POLÚPHONTÉSZ Azt fogják mondani, hogy akkor miért nem kocsival mentem haza, miért gyalogoltam három napig?

OIDIPUSZ Viharban, ahol Zeusznak egy villáma van, miért ne lehetne kettő is? Te megálltál, és gyalog visszamentél egy darabon, hátha megtalálod a gazdád. Közben láttad, hogy az elhagyott kocsióra újra lecsap a villám, a lovak újra nekiiramodtak, és te soha többé nem láttad őket.

POLÚPHONTÉSZ Bölcs vagy, uram. Én ekkora ha-zugságot soha nem tudtam volna kitalálni. De nem lesz abból baj, hogy Zeusz szent fája alatt...? Azt mondtad, hogy itt bűn hazudni.

OIDIPUSZ Ez még most itt nem hazugság, csak tanács, amit neked adtam, lehet, hogy Zeusz sugallta. Hazugság akkor lesz, mikor majd te elmondod. Mindenesetre vigyázz, hogy akkor ne állj tölgyfa alatt.

POLÚPHONTÉSZ Majd vigyázok. (Indul) Megyek tovább. Zeusz áldjon. Köszönöm a tanácsot, és azt is, hogy nem öltél meg. De talán elég lett volna az urat egyedül...? A szolgákat sajnálom, a barátaim voltak.

OIDIPUSZ Ha te nem ütsz az ostoroddal, most mindenki élne, ezt jól jegyezd meg!

POLÚPHONTÉSZ Igen... Igen. Ezért is köszönöm, hogy nem ütöd belém a lándzsád. Egy szolgát senki nem kérne számon tőled. (Elindul, néhány lépés után megáll) Igazán, magam sem értem, miért sugallta Zeusz, hogy rád emeljem az ostorom, magamtól sosem mertem volna. (Indul, újra megáll) Bocsáss meg, uram, nem messze innét az olajliget szélén, talán odaérek, mielőtt a napszeker végigmegy az égen, és a nyugati tengerbe bukik, van ott az út mellett egy oltár. Ott megköszönném Zeusznak, hogy megérhettem a mai naplementét; ha megengednéd, szívesen az imámba foglalnám a neved. Hogy hív-nak, uram?

OIDIPUSZ Oidipusz vagyok.

POLÚPHONTÉSZ (majdnem elneveti magát) Oidipusz? Furcsa egy név, még soha nem hallottam ilyet. Oi ... Nincs ember, aki ezt meg tudná jegyezni ... (El-megy)
(Függöny)

Második kép

Szín: Laiosz király palotájának udvara, de ne túlozzunk, inkább egy jobb falusi kúriáról van szó, mint a mai értelemben vett palotáról. Hátral félkörívben három sor lépcső vezet fel egy oszlopos tornácra vagy inkább egy körbefutó folyosóra. A folyosó hátsó oldalát fal zárja le. Tulajdonképpen ez a fal a kerítés, aminek közepén széles nyílás van, ez vezet ki hátul a „palota” előtti térre. Az oszlopsor — vaskos dór jellegű oszlopok — és a fal is eléggé alacsony, fölötte nagy darabon látszik a vakítóan kék ég. A fal és az oszlopok hófehérek. A szereplők a közismert görög koturnusokban vannak, de ezek nem fehérek. Körül-belül két hónappal vagyunk az első kép eseményei után. Hatalmas tölgyfa asztal körül ülnek lokaszté, Kreon, Theiresziász, Profosz, Kronikosz. Az asztalfőn két díszesebb szék, az egyik üres, nyilván Laiosz helye, a másikon lokaszté ül

THEIRESZIASZ Kétszer halt meg a hold az égen, és kétszer született újra Héra istennő dicsőségére, ami-óta Théba trónján nem ül király. Nemcsak a gyász csal könnyeket a szemünkbe, mert nagy királyunk, a kadmoszi ház sarja, Labdakosz fia, oly hirtelen Hadész ölébe tért; de szívünk azért is keserű, mert az istennő mintha elfordult volna tőlünk, annak el-lenére, hogy egy pillanatra sem szünettünk meg ál-

dozatainkat az oltárához vinni. A lábásjószágra, gabonára, szépen szótt vásznakra gondolok, ami mind szükséges ahhoz, hogy a templomi szolgálat méltó legyen ...

IOKASZTÉ A templomi szolgálat méltó. Férjem, Laiosz király halála mély és illő gyászba borította ugyan a lelke, de egy pillanatra sem feledkeztem meg arról, hogy Héra istenasszony főpapnőjeként ne teljesítsem minden kötelességem Théba javára. Jobban tennéd, Theiresziász, ha legfőbb udvari jósként azzal foglalkoznál, ami rád tartozik, a madarakkal, a csillagokkal, a jövővel, és a főpapnőre bízna az isteneket.

THEIRESZIÁSZ Félreértettél, Iokaszté. Én soha nem akartam az istenek dolgába avatkozni. Örülnék, ha ők sem avatkoznának az enyémbe.

IOKASZTÉ Micsoda tiszteletlen hang ez?! THEIRESZIÁSZ Megint félreértettél, Iokaszté. Ez csak

egy jámbor óhaj volt; szerény életem nem méltó rá, hogy az istenek rám figyeljenek.

IOKASZTÉ Szerény életed arra sem méltó, hogy az emberek rád figyeljenek. Az a horoszkóp például, amit Laiosz utazásának hetére készítettél, hirtelen örömet, biztonságos utazást, ellenség bukását jósol-ta. Még a lovak horoszkópját is megcsináltad; azt mondtad, hogy azon a héten azok lesznek a legnyugodtabb lovak a világon. Szerintem ez a horoszkóp a legnagyobb marhaság, amit valaha is kitalál-tál, és soha többé nem lesz ember, aki higgyen benne.

THEIRESZIÁSZ A horoszkóp jó volt! De Zeus villámain nem láthattam előre. Erre mondtam az előbb, hogy bár ne avatkoznának az istenek az én dolgaimba!

KRONIKOSZ *(egy viasztáblára jegyez)* Elég, ha csak azt jegyzem föl, hogy Iokaszté és Theiresziász veszekednek, vagy írjak minden szót?

IOKASZTÉ Írjal minden szót.

KRONIKOSZ De akkor kérlek benneteket, hogy lassabban veszekedjétek. Tavaly kaptam meg Laiosztól a Théba legjobb írnoke címet, de ilyen gyorsan még én sem tudok írni. Nagyon kell vigyáznom, mert a viasz elég puha a táblán, és összefolynak a betűim, pedig tavalyelőtt megkaptam a legszebb betűíró címet ...

KREON Hol tartottál?

KRONIKOSZ Ott, hogy Theiresziász azt mondta, hogy „kétszer halt meg a hold ...”.

KREON Akkor elég, ha csak annyit írsz, hogy veszekedtek.

IOKASZTÉ Nagyon veszekedtek!

KREON De semmi értelme a veszekedésnek. Thébának királyra van szüksége. Ezért jöttünk össze. Zeus, ő tudja, miért, elvette királyunkat, az üres trónra királyt kell találnunk.

IOKASZTÉ Talán Héra istennő adhatna jelet, hogy ki töltsé be a trónt. Az oltárához kellene mennünk.

KREON Tiszteljük Héra istennőt, és tiszteljük főpap-nőjét, de ne siessünk még Héra oltárához. Beszéljük meg előbb a dolgot magunk között. Ne terheljük feleslegesen az isteneket olyan ügyekkel, amiket esetleg nélkülük is el tudunk intézni. Megmondom őszintén, hűgom, attól félek, hogy az istennő szívesen döntene papnője javára. Illetve, hogy papnője esetleg meggondolatlanul úgy értelmezne bizonyos égi jeleket, hogy az istennőnek kedvére lenne, ha király után királynő ülne a trónon.

IOKASZTÉ Régen, ősidőkben minden családnak nő volt a feje. Miért ne lehetnék én Théba királynője? A legfőbb papnő és királynő. Azt hiszem, nagyon jól el tudnám kormányozni Thébát. Mint főpapnő jó kapcsolataim vannak az istenekkel, és mint a trón úrnőjének jó kapcsolataim lennének a halandókkal.

KREON Hogy mi volt régen, azt talán hagyjuk. Ha jól meggondolom, tulajdonképpen még most is nagyon régen van. Nagyon, nagyon régen. Hiszen napjainkban még mindig előfordul, hogy egy-egy isten lelatogat az Olümposzról az emberek közé, amiről majd később bizonyára le fognak szokni, mert az emberek annyiféle kéressel macerálják őket, hogy inkább fönt maradnak.

KRONIKOSZ Ahogy mi sem szívesen megyünk olyan utcába, ahol sok a koldus, és könyörgésükkel zavarják sétánkat, sőt néha még bemocskolják a ruhánkat is.

KREON Épp ezt akartam mondani. De téged ki kérdezett?

Kronikosz ijedten behúzza a fejét, és tovább ír

Hol tartasz?

KRONIKOSZ „Iokaszté királynő akar lenni, Kreon nem akarja, mert ő akar király lenni.”

KREON Ezt én nem mondtam!

KRONIKOSZ Elnézést, kicsit előreszaladtam. THEIRESZIÁSZ Kronikosz, te csak ne jösoj előre. Az az én hatásköröm.

PROFOSZ *(kicsit meg van illetődve)* Tisztelt Iokaszté főpapnő és királyi özvegy, tisztelt Kreon, Iokaszté bátyja, királyi sógor, tisztelt Theiresziász, a királyi jóda legfőbb főnöke ...

THEIRESZIÁSZ Egy személyben vagyok a jóda ...

PROFOSZ Nagy tisztesség számomra, hogy ezen a fontos gyűlésen itt lehetek, mert én még sohasem fordultam meg ilyen magas körökben, és sosem hallottam még ilyen szép beszédeket. Az is nagy tisztesség, hogy a vének tanácsa engem küldött ide, hogy kép-viseljem a tanácsot. Úgy gondoltuk, hogy nem lenne helyénvaló, ha mindnyájan eljöttünk volna; a vének fele ugyanis mindig elalszik a tanácsban, aztán van, aki fokhagymát rágcsál, ami itt igazán nem lenne illő. Szóval engem küldtek, majd én viszem meg ne-kik a döntést, s a tanács majd kihirdeti a nép előtt, estefelé, ha már hazajötték a mezőről, vagy az egyéb munkától fáradtan már ráérnek odafigyelni. Először úgy volt, hogy Thaloszt, a kovácsot küldjük ide, de ő süket a sok kalapalástól; aztán Brachuszt, az öreg péket akartuk, de neki már nincs egy foga sem, így egy szavát sem lehet érteni, ha beszél. Meloszra is gondoltunk, a méhészre, de ő azonnal horkolva el-alszik mindenhol, ahol kettőnél többen vannak egy-szerre.

KREON Nem kétséges, hogy a tanács a legbölcsebb döntést hozta, mikor téged jelölt.

PROFOSZ Talán Boulosz, az ökörvágó jöhetett volna még szóba, ő nem is süket, foga is van bőven, épp csak egy kicsit selypít, el nem alszik, de vele meg az a baj, hogy soha semmi nem jut az eszébe. Ezért küldött engem a tanács : Profoszt, a takácsot. Én vagyok a legfiatalabb vén Thébában, mert a thébai takácsok mind fiatalok; de közöttük én vagyok a legöregebb. De ha Héra engedi, lesznek még én süket is, fogatlan is, szóval igazi vén; szorgalommal sokra viheti az ember.

KRONIKOSZ *(szorgalmasan jegyezve, félhangosan)* Eddig nem mondtott semmit ...

PROFOSZ Egyszóval, csak azt akartam mondani, hogy a vének tanácsa úgy gondolja, hogy Théba népe úgy gondolja, hogy minden baj, ami ránk szakadt, azért van, mert nincsen királyunk. Persze, ha Laiosz királynak fia volna ...

Hirtelen mindenki fölkapja a fejét, Profoszra néznek, és ezzel belé is fojtják a szót

Akarom mondani ... *izé* ... ja, persze ... *(Elhallgat, kínos csend)*

IOKASZTÉ A Moirák, akik kezükben tartják az élet fonálát, úgy rendelték, hogy Laiosz királynak ne legyen fia.

THEIRESZIÁSZ Laiosz király rendelte úgy. Ezért sújtott rá Zeus. Én mondtam akkor : Iokaszté, ne tedd !

IOKASZTÉ A király parancsolt, mit tehettem volna?

THEIRESZIÁSZ A parancsszó az kemény dolog. A királyé kétszeresen az. De talán nem kellett volna anynyira sietni. Annyit mindig megtehetünk, hogy a rossz parancsot olyan lassan teljesítjük, ahogy csak lehet.

KREON Ne kavarjuk most fel a múltat.

THEIRESZIÁSZ Az a múlt akkor jelen volt. Én akkor jósoltam meg, hogy rossz lesz. Most van az a jövő, amit én akkor előre láttam.

PROFOSZ *(elragadtatva)* Milyen érdekes ! Egy szót sem értek az egészéből.

IOKASZTÉ Nincs királyunk, itt tartunk.

KREON Nincs királyunk; ha megtámadnak bennünket, nincs aki hadat vezessen, és nincs, aki békét kössön. Nincs, aki meghatározza az adót, és nincs, aki be-hajtsa, nincs, aki törvényt tartson; akik igazságot keresnek, nem kapnak igazságot. Nincs, aki szigorral fönntartsa az állam rendjét, és biztosítsa a halandók nyugalma a házakban és az istenek nyugalma a templomokban.

THEIRESZIÁSZ Csak egy templomunk van, Héra temploma ..

PROFOSZ És nincs, aki megvédjen minket a szfinxtól.

KREON *(rábólint)* És nincs, aki megvédjen minket a szfinxtól.

PROFOSZ Azt mondják, oroszlánteste van, de elől karok helyett szárnyai nőttek, és női feje van. Ott ül a Phikion hegy sziklái között, és aki arra megy, azt megöli. A múlt héten Nümosz földműves fia tűnt el ott örökre, utána pedig a városi hetéra nagyobbik fiát ölte meg a szörny. Ha így megy tovább, kipusztul Théba. És azonkívül szárazság is van; ilyen rossz már régen nem volt a len. Az új vásznat a korinthuszi kalmárok nem akarják megvenni tőlünk. És a mezőn két tehén is háromlábú borjat ellett, és Paphagoszt, a kosárfonót tegnap dagadtra verte a felesége. És ez mind nem történik meg, ha van királyunk.

KREON A Phikion hegy az istenek adta ékessége Théba környékének. A szfinx nemcsak Théba fiait tartja réműletben, de elriasztja a turistákat is. Egy találos kérdést ad föl mindenkinek, aki arra jár, és ha nem tud rá felelni, megöli.

PROFOSZ Találos kérdést?! No hiszen! Akkor nem csoda, hogy Nümosz földműves fia meghalt. Attól megkérdezték, hogy hogy hívják, arra sem tudott felelni.

KREON Ha én lennék a király, én legyőzném a szfinxet.

KRONIKOSZ *(írja, maga elé)* Kreon akar király lenni.

IOKASZTÉ És te lennél a hadvezér is?

KREON Ha én lennék a király, én lennék a hadvezér is.

PROFOSZ És elintéznéd, hogy a korinthuszi kalmárok átvegyék a rossz lenből szőtt vásznakat?

KREON Átvennék.

PROFOSZ És azt is, hogy a tehének Théba szegényére ne szüljenek háromlábú borjakat, és hogy a kosár-fonó felesége ne verje az urát?

KREON Szavamra, rend lenne itt.

PROFOSZ Ez a vének tanácsának tetszenék, és ha a vének tanácsának tetszenék, akkor a népnek is tetszenék.

THEIRESZIÁSZ Szép tőled, Kreon, hogy ebben a nagy szorultságunkban Théba kedvéért ennyi mindent magadra vállalsz. A szfinx megölhet téged is, ha vezér vagy, eleshetsz a csatában, a korinthuszi kalmárok becsaphatnak, hogy a háromlábú borjakat, hogy akarod elintézni, nem tudom, de ha a bikákkal akarsz ez ügy-ben ,szót váltani, könnyen a szarvukra tűznek, a kosárfonó feleségétől pedig még te is megkaphatod. Köszönet illet, amiért mindezt a sok veszélyt elvállalod.

KRONIKOSZ *(ír)* Theiresziász nem akarja, hogy Kreon legyen a király ..

THEIRESZIÁSZ Csak egyet nem vállaltál el, Kreon, az örökös. Thébának nemcsak király kell, hanem örökös is. Márpedig aki király lesz, az nemcsak a trónt kapja meg, hanem övé az özvegy királyné ágya is. De Iokaszté az édes húgod. És az ilyesmiért Thébában megkövezés jár.

PROFOSZ Hogy Kreon és Iokaszté, ez a vének tanácsának nem tetszenék, és Théba népének sem tetszenék.

IOKASZTÉ Az isteneknek sem tetszenék ! Theiresziász! Csak nem te akarsz király lenni?

THEIRESZIÁSZ Mindenesetre engem nem zavarna az özvegyi ágy. Te még mindig szép vagy és fiatal. Hoz-zám képest mindenesetre. Szóval én elképzelhetőnek tartanám, hogy esetleg átmeneti megoldásként, amíg jobbat nem találunk ..

IOKASZTÉ Héra istennő ! Hallod ezt a szemtelenséget !

KRONIKOSZ *(ír)* Theiresziász is király akar lenni ... KREON Ez egyszerűen képtelenség ! Itt maradna a királyi jósda legfőbb jós nélkül. Ezt Théba nem engedheti meg magának!

Kis csönd

PROFOSZ Akkor most mi lesz?

THEIRESZIÁSZ *(lassan fölneéz az égre)* Egy sas kering a fejünk fölött.

KREON Hol?

THEIRESZIÁSZ *(fölfelé mutat)* Ott!

KREON Nem látom.

THEIRESZIÁSZ Nagyon magasan repül.

KREON Theiresziász, te időnként teljesen elfelejtkezel róla, hogy vak vagy!

THEIRESZIÁSZ Az nem jelent semmit. Te nem vagy vak, és mégsem látod. Ott repül, csak nagyon magasan. Jó jel.

IOKASZTÉ Én sem látom.

PROFOSZ Én nem is tudom, látom-e.

KREON *(fölfelé nézve)* Ezt a hülyeséget a múltkor már eljátszottad velem a piacon. Akkor is azt mondtad, hogy egy sas röpül fölöttünk, és míg azt kerestem, valaki ellopta a pénzes zacskómat ...

OIDIPUSZ (belép, látja az égre bámuló társaságot, ő is fölneéz) Sasok? (Mindannyian meglepetten néznek rá)

Zeusz áldása legyen rajtatok, és persze Héra istennő is. Úgy tudom, Thébában különösen őt tisztelik.

IOKASZTÉ Én vagyok a főpapnője. De te ki vagy, ifjú idegen?

KREON És hogy kerül sz ide? Itt fontos tanácskozás folyik államügyben, és most nem jöhet be senki.

THEIRESZIÁSZ Ez nem egészen van így. A királyi palotába csakugyan nem léphet be akármikor akárki. De ne felejtse el, Kreon, Laiosz királynak volt egy törvénye, hogy egyszer egy héten délután öttől hétig bárki bármilyen ügyben beléphetett, és előadhata a gondját. Mióta Laiosz meghalt, elfelejtettük ezt a törvényt, de azért még érvényes. Ma éppen csütörtök van, és éppen öttől hétig, így a vendégnek joga van belépni. *(Főáll, odamegy Oidipuszhoz, megtapogatja az arcát)* Úgy látom, vonásaid nemesi származást mutatnak.

IOKASZTÉ Te ugye nem vagy thébai?

PROFOSZ Nem egy istenhez van szerencsénk? Néha lejönnek az Olümposzról. Ha a vének tanácsa meg-tudja, hogy egy istennel találkoztam, megpukkadnak az irigységtől.

KREON *(kitör, Theiresziászhoz)* Mi az, hogy csütörtök?!

THEIRESZIÁSZ *(nyugodtan)* Ma csütörtök van. KREON Még

soha nem hallottam ezt a szót, hogy csütörtök.

IOKASZTÉ Én sem. De nem hangzik rosszul. Olyan görögös.

KREON De mit jelent?!

THEIRESZIÁSZ Valahogy meg kell jelölnünk a mai napot, hogy tudjuk, hol tartunk. Gondoltam, legyen csütörtök. Most találtam ki.

KREON Néha igazán meg tudod lepni az embert! Ezt a hülyeséget!

THEIRESZIÁSZ Megjósolom, hogy ezt a hülyeséget még évezredekig fogja használni a világ.

IOKASZTÉ *(kedvtelve)* Ki vagy te?

KRONIKOSZ Légy szíves a nevedet, hogy fölírhasssam.

OIDIPUSZ (nem ünnepélyesen) Oidipusz vagyok, Korinthusz királyának, Polübosznak és Periboia királyné-nak a fia.

IOKASZTÉ Ó, Periboia jól ismerem. Egyszer még kis-lány koromban együtt táncoltunk a plataiai szatirjátékokon. Ó volt a kartinában a legidősebb, én voltam a legfiatalabb.

Hogy van Periboia? Nem is tudtam, hogy ilyen szép fia van.

KRONIKOSZ Azt mondtad, Oidipusz?

OIDIPUSZ Oidipusz.

Kronikosz vállat von, trja

IOKASZTÉ Különös neved van. Ha idegen nyelven fogják mondani, az lesz az értelme, hogy dagadt lábú. De ahogy nézlek, igazán nem értem a nevedet.

OIDIPUSZ Nekem kedves ez a név. Anyám, Periboia adta, mert csecsemőkoromban vaskos kis hurkák voltak a combomon, és az tetszik az anyáknak.

IOKASZTÉ Üdvözöllek Thébában, Oidipusz királyfi. Örülök, hogy látlak. Hosszú hónapok óta ez az első perc, ami örömet hozott. Légy a vendégünk!

KREON Reméljük, jó szándékkal jössz. Miért küldött hozzánk Korinthosz királya?

OIDIPUSZ Nem ő küldött. Magamtól jöttem el már hosszú holdhónapokkal ezelőtt, hogy egy kicsit körül-nézzek a világban új diplomákat, új jóshelyeket, új embereket és isteneket megismerni. És új királyokat és királynékat is.

IOKASZTÉ Most épp egy özvegy királyné áll előtted, és a tanácskozás, amit megzavartál, de amiért nem haragszunk, ez a tanácskozás éppen arról készül dönteni, hogy mi legyen Théba elárvult trónjának a sorsa.

KREON A szfinx, az oroszlántestű szárnyas szörny, mely mint tudjuk azonnal megjelenik, ahol rendet-lenség, bizonytalanság üti föl a fejét, ahol visszajára fordulnak a dolgok ...

PROFOSZ Például, hogy a felesége veri a kosárfonót ...

KREON ...A szfinx most ott ül Phikion sziklái között, és egymás után falja föl legjobb fiainkat legnagyobb rémületére Théba népének, a vének tanácsának és nekünk magunknak is. Éppen ott tartottunk, hogy egy erős férfi kell a trónra, aki le-számol a szfinxszel és mindazzal a balvégzettel, ami együtt jár vele. Ezért jó, hogy jöttél, királyfi, mert most tanúja lehetsz, hogy legyőzve bizonyos körülményeket, mint például, hogy Iokaszté királyné az édes húgom, átveszem Théba királyának trónját; Iokaszté lemond a királyné címéről, megmarad Héra főpapnőjének, esetleg legfőbb főpapnőjének, s így nem lesz akadály, hogy Théba szüzei közül rég elhunyt feleségem helyett királynét válasszak magam mellé. Azt hiszem, ebben a pillanatban nincs más lehetőségünk. És ha visszamész Korinthoszba, el-mondhatod Polübosz királynak, hogy Thébában ismét rend van, erős kéz tartja a gyeplőt. Mert minden királyt nyugtalanít, ha a szomszédban nyugtalanság van a nép között, és minden király örül, ha nemcsak a saját portáján, de a szomszédban is rend van. Profosz, vidd meg a hírt a vének tanácsának.

KRONIKOSZ Kreon nagyon akar király lenni.

Profosz indulna

THEIRESZIÁSZ Várj. Mondtam már az előbb, hogy nem kell úgy sietni ...

IOKASZTÉ Egy frászt mondok le a királyné trónjáról!

Kronikosz ijedten kapja fel a fejét, aztán gyorsan tovább ír

KREON És túrnéd, hogy a szárnyas oroszlán fölfalja Théba fiait. A népért a királynénak is áldozatot kell hoznia! „Ki az az élőlény, akinek hangja csak egy van, lába hol négy, hol kettő, hol három, és akkor a leggyöngébb, mikor a legtöbb a lába?” Ezt kérdezi a szfinx mindenkitől, aki arra jár, és megöli, ha nem tud felelni.

KRONIKOSZ *(írja)* „Ki mit tud?”

KREON Márpedig erre Thébában nem tud felelni senki.

PROFOSZ Jaj nekünk! Ezek a kérdések mindig veszélyesek! Tavasszal a fügeárus kófa korábban ment haza, és azt kérdezte az urától, ki ez a cafka, aki melletted fekszik? Hirtelenében, ő sem tudott felelni, majdnem bele is halt. Akkor milyen lehet egy szfinx, ha kérdez? Zeusz segíts! És Héra is.

KREON Összegyűjtöm a fegyverforgató férfiakat, körbekerítjük a Phikion hegyet, és beszorítjuk a szfinxet a szakadékba. Az lesz a király Thébában, aki meg-szabadítja a szfinxtől a várost!

THEIRESZIÁSZ Kreon, létezik az a szfinx egyáltalán?

KREON Theiresziász, túl sokat engedsz meg magad-nak.

Hány thébaít pusztított el már eddig is?!

THEIRESZIÁSZ Phikion hegyén máskor is zuhantak már szakadékba kecskék is, pásztorok is, akik a kecskéket keresték, mások is. Soha nem találták meg még a nyomukat sem. Nagy diadal lenne le-győzni egy szfinxet, ami talán nem is létezett.

PROFOSZ Nahát, Zeuszra ... !

OIDIPUSZ Létezett. Én láttam.

IOKASZTÉ *(aggódva)* Közelről? És nem bántott? KREON

...Te láttad ... ?

OIDIPUSZ Közelről láttam. Elég közelről. Ilyen közel-ről, mint ahogy most te állsz.

IOKASZTÉ Héra segíts! És nem féltél?

OIDIPUSZ Én nem tudtam, hogy szfinx rémítgeti a várost. A Phikion hegyen jöttem át; gyönyörű és félelmetes ott a táj. A sziklák élesek, mint a pengék, lenn a mélyben zúgnak a patakok, mintha be-zárt lelkek dörömbölnének, mert a vizük nem lát-szik fönről, az elvész a mély szakadékokban az ember szeme elől. Egy szikla mellett mentem el, mikor megéreztem, hogy valaki figyel. Egy gyönyörű barna szempár nézett rám a szikla pereméről, és egy gyönyörű arc mosolygott. Azt hittem, egy lány. Rá-mosolyogtam. Csak akkor borzadtam el, mikor föl-állt. Rőtbarna oroszlántestűt nyújtottatta, mint a lusta macska, mikor fölébred, aztán a szárnyával kezdett csapdosni, mint a hattyú, ha kilép a partra. A hangja olyan volt, mint a legszebb lantzene. És megkérdezte tőlem a kérdést: „Hangja csak egy van, lába hol négy, hol kettő, hol három, és akkor a leggyöngébb, mikor a legtöbb a lába? Felelj. Ha nem tudsz felelni, meghalsz, ha felelsz és jól felelsz, akkor én halok meg.”

IOKASZTÉ És feleltél?

OIDIPUSZ Az ember az. Egy hangja van, négy lábon mászik a kisgyerekek, akkor a leggyöngébb; két lábon a felnőtt, akkor a legerősebb; botal jár az öreg, így három lába van. Ezt feleltem. A mosolya eltűnt, szemében valami végtelen szomorúság csillant föl, talán könny volt, nagyot sikoltott, és levetette ma-gát a mélybe. Még láttam, hogy egy szikla éle dara-bokra törte. Így lelte halálát a szfinx Phikion hegyén. Thébának nem kell többé felelni.

KRONIKOSZ *(ír)* Oidipusz kihúzta Kreon alól a szfinxet.

IOKASZTÉ Az lesz a király, aki megszabadítja Thébát a szfinxtől ...

PROFOSZ Az lesz a király.

THEIRESZIÁSZ Kreon, te mondtad, tanúk rá az istenek.

KREON ...Én. ...Én mondtam. De mit szólnak a

thébaiak ahhoz, hogy idegen legyen a király.

THEIRESZIÁSZ A történelem tele lesz idegen királyokkal más népek trónján. A legtöbbben még a nyelvüket sem értik, és nagyon jól meglesznek ott. Menj,

Profosz, mondd meg a vének tanácsának, hívják

össze a népet, hogy mindenki lássa Théba új kirá-

lyát. Menj! Néha azért nem árt sietni.

PROFOSZ *(búcsúzásképpen mindenki felé meghajol egy kicsit, Oidipuszhoz)* Profosz vagyok, a takács. A korinthiszi kereskedők nem akarják megvenni a vásznainkat. Ha a szfinxet elintézted, azt hiszem, a kereskedőket is el fogod intézni. *(Elszalad)*

KRONIKOSZ *(írja)* Jobb híján Oidipusz lesz a király ...

IOKASZTÉ *(kettőt tapsol, bekiált a ház felé)* I-lozzátok ide Laiosz királyi koszorúját. *(Oidipuszhoz)* Tör-vényeink szerint nemcsak a király trónja a tiéd, de az özvegyé ágya is. Meg kell mondanom, hogy Héra főpapnője szívesen beletörődik, hogy ne szegjük meg ezt a törvényt. De azért, ha meggondolnád magad ... Vagy ha úgy érzed, hogy nehezedre esnék ...

KREON Iokaszté a húgom, és ha a kezére nemet mondanál, azért bosszút kellene állnom, és ha Théba népe megtudná, hogy egy korinthiszi nem fogadta el egy thébai királyné kezét...

THEIRESZIÁSZ Ne ,izgasd magad fölöslegesen, elfogadja.

OIDIPUSZ Az istenek azt sugallják, hogy Théba népe javára fogadjam el a trónt. Királyok kötelessége, hogy a nép javára házasodjanak. Asszonyom, ha közönséges ember volnék, fiatal korom miatt talán egy kicsit aggódnék, hogy méltó párod lehetek-e...
KRONIKOSZ (ír) Fiatalabb királynét szeretne... IOKASZTÉ Ne félj, kis csacsi, bíz csak rám magad. OIDIPUSZ Az istenek majd segítenek.
IOKASZTÉ Héra segítségével majd én is.

Polüphontész egy párnán aranykoszorút hoz. Meglátja Oidipuszt, földbe gyökerezik a lába, elejti a párnát, majd rémülten kapja föl a földről, nyújtja Iokaszte felé. Iokaszte átvesszi. Polüphontész kiszalad

(Fölteszi a koszorút Oidipusz fejére) Jól áll. A nép örülni fog. A nép szereti, ha szép királya van.
THEIRESZIÁSZ *(kicsit belesandít Kronikosz jegyző-könyvébe)* Mindent följegyeztél? Gyere vezess, itt már nem lesz több irnivaló. Előremegyek, meg kell jósolnom a thébaiaknak, hogy mindjárt jön a királyuk. Kreon, sóhajts mélyeket, az jót tesz. *(Kronikossal kifelé indul)*
KREON Jobb, ha arra vigyázol, hogy át ne ess a küszöbön.
THEIRESZIÁSZ Ne dühöngj, mert esetleg még kitalálom a pénteket is... *(Kronikossal elvezeteti ma-gát)*
IOKASZTÉ Én is fölteszem a koszorúmat. *(Besiet a házba)*
OIDIPUSZ *(szigorúan)* Azt mondtad, a szfinx minden-kit megölt, aki nem fejtette meg a rejtvényt. KREON Igen ...
OIDIPUSZ Akkor te honnan tudtad, hogy mi volt a kérdés ?
A halottak nem mondhatták el.
KREON Ööö ...
OIDIPUSZ Ez hiba volt.
KREON *(belátja)* Igen... De te csakugyan láttad? OIDIPUSZ Sose kételkedj a királyod szavában. KREON Nem. Persze.
Hm ... Szeretnék mondani valamit.
OIDIPUSZ Tessék.
KREON Azt hiszem, hasznára lesz Thébának, hogy te vagy a király. Épp azért biztos lehetsz benne, hogy mint utánad az első, híven foglak szolgálni.
OIDIPUSZ Biztos vagyok benne, sógorom és barátom.

Átölelik egymást

De azért vigyázok ...
IOKASZTÉ *(visszajön, örömmel látja az ölelkezőket)* Ez jó jel. A sas is jó jel volt. Ma csupa jó jelünk volt.
OIDIPUSZ Az a szolga, aki elejtette a koszorút...
IOKASZTÉ Ó, az nem számít rossz jelnek, az csak véletlen. Nincs szokva a házi szolgálatra, csak a lovakhoz ért. Ó volt Laiosz kocsihajtója, most majd a tiéd lesz.
OIDIPUSZ Nem szeretem az ügyetlen szolgát sem a házban, sem a ház körül. Nem akarom még egyszer látni. Kreon, kérlek, el tudnád intézni?
KREON Ez igazán nem gond. Szolgánk van elég. OIDIPUSZ Királyném ... ! *(Karon fogja foktisztét, és elindulnak hátra a tér felé. Kreon utánuk)*

(Függöny)
Harmadik kép

Szín: mint az előző, három évvel később.

Oidipusz királyi öltözetben ül Laiosz egykori helyén

KRONIKOSZ *(a tér felől jön. Nagy köteg vásznat hoz a vállán)* Bocsássad meg, király, hogy köszöntésedre nem borulok térdre előted, de ezzel a csomaggal a vállamon ...
OIDIPUSZ Dobb le a csomagot.
KRONIKOSZ Bepiszkolódik a földön.
OIDIPUSZ Tedd oda ...

KRONIKOSZ Nem a királyné helye ez ...?
OIDIPUSZ Ő most éppen megint szült az éjjel, egye-lőre nem fog odaülni.
KRONIKOSZ Igazán? Gratulálok. Fiú vagy lány?
OIDIPUSZ Lány.
KRONIKOSZ És mi a neve?
OIDIPUSZ Iszmené.
KRONIKOSZ Szép név. Trónod harmadik tavaszát üdvözöljük, és ezalatt négy gyermeket nemzettél Thébának, a két ikerfiút, Etheoklészt és Polüneikészt, majd Antigonét és most Iszmenét.
OIDIPUSZ Ne sorold nekem őket. Az én gyerekeim, tudom a neveiket.
KRONIKOSZ Az ember néha elragadtatja magát az örömtől.
OIDIPUSZ Mi örömed van neked az én gyerekeimből?
KRONIKOSZ Mint minden thébait, engem is büszkeséggel tölt el, hogy négy-gyerekes királyunk van. Azonkívül remélem, hogy ha nagyobbak lesznek, én taníthatom őket írásra, szép beszédre.
OIDIPUSZ Zeuszra! Rőgtön összecsináld itt magad! Tedd már le!
KRONIKOSZ *(leteszi a csomagot Iokaszte székére, majd letérdel)* Üdvözöllek, Oidipusz király.
OIDIPUSZ Már megmondtam egypárszor, hogy ne térdelj előttem. Mikor tettelek szabaddá?
KRONIKOSZ Még az első tavaszon, mielőtt Korinthoszbába küldtél.
OIDIPUSZ Megtanulhattad volna, hogy szabad ember nem térdel le.
KRONIKOSZ Igen, de olyan ritkán beszélhetek veled.
OIDIPUSZ Csak ,a szolga térdel, az viszont nem mondhatja, hogy üdvözöllek, király, mert nem szólalhat meg, amíg nem kérdezik, és senkit nem érdekel, hogy egy 'szolga üdvözölni akar-e vagy sem. Egyszóval, ne keverd egybe a szolgát a szabaddal. Az lesz a vége, hogy mindkét oldalról fenékbe rúgnak. KRONIKOSZ *(föláll)* Ez nagyon szép gondolat volt. Megengeded, hogy valahol majd följegyezzem? OIDIPUSZ Jegyezd. Mi az az ágynemű?
KRONIKOSZ Profosz, a takács küldi ajándékba. A legszébb idei vászon. Mondtam neki, hogy hivatással, erre megkért, hogy hozzak el egy kis csomagot. És mély tisztelettel üdvözöl.
OIDIPUSZ Köszönjük. *(Kis mosollyal)* És éppen veled küldte? Zeuszra, nem rossz. *(Komolyan)* Tudod, hogy miért hivatallak?
KRONIKOSZ Nem tudom. De nem vagyok olyan elbizakodott, hogy azt higgyem, hogy valamit olyan jól csináltam, hogy meg akarsz dicsérni, ezért inkább félek, hogy rosszallasz valamit.
OIDIPUSZ Előrelátásod dicséretes. Panasz van rád.
KRONIKOSZ Panasz? Nem hiszem, hogy bármit is tettem volna ellened.
OIDIPUSZ Ha bármit bárki ellen teszel, azt a királyod ellen teszed.
KRONIKOSZ És ki tett ellenem panaszt?
OIDIPUSZ Tegnap csütörtök volt. Profosz, a takács járt itt, ő tett panaszt.
KRONIKOSZ Profosz?! De hiszen olyan szíves volt velem, mikor mondtam, hogy hivatással.
OIDIPUSZ Szerencséd, hogy Profosz nem kófaragó; összerogytál volna az ajándék alatt.
KRONIKOSZ És mi a panasza ellenem?
OIDIPUSZ Megverted a fiát. Mogyoróvesszővel.
KRONIKOSZ És ezért tett panaszt?
OIDIPUSZ Én azt bíztam rád, hogy gyűjtsd össze Théba ifjai közül az értelmesebbjét, és tanítsd meg őket a betűre, leírni is és elolvasni is, hogy képzett alfabeták legyenek. Elküldtelek Korinthoszbába Polübosz király udvari írnokához, hogy az ócska viasz-táblák helyett megtanulj a bőrt, a pergament meg azt a papiruszt is, ami a legújabb csúcstechnikának számít, és amit ott tanulsz, azt add itthon tovább. De nem azt bíztam rád, hogy csikosra pálcázd a thébai polgárok fiainak a fenekét!
KRONIKOSZ De királyom! Én ezt éppen a korinthoszi továbbképzésen tanultam. Eredetileg a spártaiak találták ki, és csodákat lehet elérni vele. A takács fiának három hétig magyaráztam az alfa betűt, és mégis mindig azt mondta rá, hogy úpszilon. Erre

elővettem a mogyoróvesszőt, két nap múlva fújta a fiú az egész alfabetát az ómegaig és vissza. Ez a legújabb pedagógiai módszer. Szinte ömlik tőle az ifjak fejébe a tudás. Hétrakész tizenkét munkáját úgy sorolják, hogy öröm hallgatni. A pedagógia az egy külön tudomány; a takács maradjon a vásznainál, és ne szóljon bele, én se szölok bele, hogy ő hogy szöjön.

OIDIPUSZ Senki nem szól bele a gümnaszionod munkájába. Te vagy az igazgató, tiéd a felelősség. De persze az nem árt, ha arra is gondolsz, hogy nekem nemcsak írástudókra van szükségem, hanem hűséges írástudókra, és nagy kérdés, hogy mennyi csikot bír el a fenekük anélkül, hogy a fejükben ne csak az forduljon meg, hogy döggöljön meg Kronikosz, ha-nem az is, hogy döggöljön meg Oidipusz. Ezt gondold meg. De én nem akarok beleszólni. Úgy tanítasz, ahogy jónak látod, amíg te vagy az igazgató.

KRONIKOSZ Profosz is pofozza a takácsinasokat, ha elszakad a szál.

OIDIPUSZ Profosz a szolgálait pofozza, és a gyerekek szolgálkából felnőtt szolgálk lesznek, a saját szolgálai. KRONIKOSZ Értem... Soha többé ...

OIDIPUSZ Soha ne mondd azt, hogy soha többé! És én sem kérem. Ha egyszer egy pedagógiai módszer jó, azt nem kell rögtön elvetni csak azért, mert egy takácsnak nem tetszik. Talán csak tovább kell egy kicsit fejleszteni.

KRONIKOSZ Továbbfejleszteni?

OIDIPUSZ Például talán meg lehet értetni a fiúkkal, hogy nem méltó egy thébai ifjúhoz, hogy azonnal bögve rohanjon apukához. De én inkább általában akartam veled beszélni a gümnaszionodról. Hány tanuló van?

KRONIKOSZ Kilencen vannak tizenöt-tizenhat tavaszt megért fiúk. Írást, olvasást tanulnak, régi történeteket tanulsággal és egy új tudományt, hogy két kosár füge meg két kosár füge az több, mint egy kosár füge. Nemrég Kreon látogatta meg a gümnasziont. Talán ő is tett panaszt? Ezért hívtátál?

OIDIPUSZ Mit akart Kreon?

KRONIKOSZ Kreon többször is járt nálunk. Azt mondta, hogy mást kellene tanítanom. Dárdavetést, lándzsadöfést, kocsiharcot. Pedig úgy tudom, hogy a gümnaszion nem tartozik Kreonhoz. És Theiresziász is járt nálunk, és egészen fel volt háborodva, hogy semmit nem tanítok a sasok röptéről. Természetesen birkózást, futást, diszkoszvetést gyakorolunk, mint ahogy az egy gümnaszionhoz illik, de kocsiharc meg sasok, az igazán nem tartozik ránk.

OIDIPUSZ Nehéz lehet neked. Látod, milyen jó, hogy eljöttél, legalább elmondhattad a gondjaidat. Csak-ugyan nem lehet úgy dolgozni, ha mindenki bele-szól.

KRONIKOSZ Köszönöm, hogy megértesz.

OIDIPUSZ Amiért hívtalak: úgy hallottam, hogy a gümnaszionod a Kadmosz gümnaszion nevet vette föl.

KRONIKOSZ (íjedten) Hiba volt?

OIDIPUSZ Ugyan, dehogy.

KRONIKOSZ Laiosz király apja volt Labdakosz király, és az ő apja volt Polüdórosz király, és valamennyiük őse volt Kadmosz király, aki Théba városának alapítója volt. És mivel a gümnaszion ott van a Labdakosz téren, éppen szemben Laiosz király szobrával, gondoltam, az illő tisztelet is úgy kívánja, hogy felvegyük a Kadmosz király nevet. És ez még a hazafias nevelést is segíti.

OIDIPUSZ És mit teszel még a hazafias nevelés érdekében?

Azt hallottam, hogy valami könyveket írsz. KRONIKOSZ Ki mondta el?

OIDIPUSZ Egy király, mindenről tud.

KRONIKOSZ Megparancsoltam, hogy senki ne beszéljen róla, amíg el nem készült.

OIDIPUSZ Jegyezd meg: amit ketten tudnak, azt már mindenki tudja.

KRONIKOSZ Ajándéknak szántam neked. Úgy gondoltam, megleplek vele az évek azon a napján, amikor három tavasszal ezelőtt Iokaszté a fejére tette a koszorút. Megírtam Théba történetét három

könyvben. Minden könyv egy tekercs. A fiúk, azok, akiknek a legszebb betűik vannak, most másolják, hogy két példány legyen. Remélem, nagy örömet szerzek vele.

OIDIPUSZ Mindig örülsz a meglepetéseknek, de nem bántam volna, ha azokat a részeket, amik rólam szólnak, előre megmutatod. Végül is nem mindegy, hogy a késői utókor milyen képet kap rólam. Mert amilyennek a királyt látja, olyan lesz a véleménye a népről.

KRONIKOSZ ...Az a helyzet ... Szóval, rólad sajnos nem írtam... Úgy értem, még... Kadmosz, Labda-kosz, Laiosz, az a mű címe, és ott van vége, amikor Laioszt Zeusz tüzes nyila segítségével mindannyiunk dicsőségére az égbe ragadja. Ez olyan szép befejezés, hogy ezután már nehéz lett volna folytatni.

OIDIPUSZ Én pedig tühretetlennek tartok egy olyan történelemkönyvet, ami kizárólag a múlttal foglalkozik. Azt hiszem, nem gondoltad meg, mit jelent egy ilyen mű megjelenése. Pláne két példányban! Théba népe szeret engem, úgy hiszem, javíts ki, ha tévednék ...

KRONIKOSZ Igen, Oidipusz, a nép szeret. Ez így igaz.

OIDIPUSZ De nem mindenki. Vannak, persze kevesen, akik szívesebben látnának mást a trónon. Mindig vannak akadékoskodók, akiknek más kell. De ezek nem merik nyíltan kimondani, hogy nem szeretjük Oidipuszt, ehelyett azt mondják: szerettük Laioszt, nagy király volt Labdakosz, hős volt Kadmosz!

KRONIKOSZ De én nem ...

OIDIPUSZ Te nem. Te csak arra gondoltál, hogy a történelem csak akkor történelem, ha a király már meghalt.

KRONIKOSZ Igen, mert előről olyan nehéz írni, hogy ne tűnjék hízkelkedésnek.

OIDIPUSZ A tényeket kell megírni, és akkor nem lesz hízkelkedés. Jó, hogy mindez szóba került, most még idejében kijavíthatod. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy egy ilyen jelentős munka mögött Oidipusz ellenségei kacagva meglapuljanak. Talán szokatlan lesz egy ilyen könyv, de bátran kell vállalnunk a szokatlant. Legyen a könyved három-tekerces, nem szölok bele, ez a te dolgod, hiszen te írod. Az első tekercs szólhat a három királyról, a második és a harmadik tekercs pedig szóljon mind-arról, ami azóta történt. Az sem kevés. Érted?

KRONIKOSZ ... Értem ... hogyné ...

OIDIPUSZ Így arányaiban is érezhető lesz, hogy mi nem a múltban élünk, hanem a jelenben. Írhatsz a szfinxról, akit legyőztem, a virágzó kereskedelem-ről, a gümnaszionodról, a négy királyi gyermekről, és bármiről, ami eszedbe jut. Én ebbe nem akarok beleszólni.

KRONIKOSZ ...Igen, de ...

OIDIPUSZ ...Nem lesz kész időre. Nem baj, nem sürgős. Arra gondold, hogy az örökkévalóságnak írsz. És talán a harmadik könyvet nem kellene véglegesen lezárnod, hogy esetleg majd folytatni lehessen, ha szükségét látjuk. Illetve, ha te mint az írója szükségét látod ...

KRONIKOSZ De akkor a címét is meg kell változtatnom.

OIDIPUSZ Igen. Nem ártana a hangsúlyokat már a címbe is ...

KRONIKOSZ Az első könyv címe lehetne: Prologus, a másodiké: Oidipusz király, a harmadiké Oidipusz Thébája ...?

OIDIPUSZ (bólint) Ezen érdemes elgondolkozni. KRONIKOSZ

És akkor a Prologus lenne egy tekercs, és a második és

harmadik könyv külön-külön egy

tekercs.

OIDIPUSZ (bólint) Ahogy gondold. De ha az első tekercs nem tudnád egészen kitölteni, hanem csak félig, akkor legfeljebb vékonyabb lesz, mint a többi. Utóvégre nem a tekercs vastagsága számít.

KRONIKOSZ Egyik tanítványom írt egy költeményt Kadmosz királyról, azt átdolgoztam vele Oidipusz-ra, és ezt tennénk az egész mű elejére.

OIDIPUSZ Nem fog ez a tanítványod megsértődni, ha átíratod a versét? A költők is nagyon érzékenyek, ha beleszólnak a művészetükbe ...

KRONIKOSZ Boldog lesz; és vannak pedagógiai mód-szerek

OIDIPUSZ Jobb szeretném, ha önként lenne boldog.

KRONIKOSZ Igen, igen ...

OIDIPUSZ Még valami. Ha már ilyen eltökélten a fejedbe vetted, hogy történelemlétkönyvet írsz rólam, meg kellene gondolnunk az Oidipusz nevet.

KRONIKOSZ De hiszen ez a neved, király.

OIDIPUSZ Igen, így a köznapi használatban rendben is van.

De egy könyvben megörökítve : tagadhatatlan, hogy van benne valami mulatságos, sőt nevetséges.

KRONIKOSZ .Ugyan, ki merne nevetni ... illetve ki nevetne ...

OIDIPUSZ Anyám, Periboia adta ezt a nevet, mert olyan kis duci lábacska volt. De egy könyv az örökkévalóságunk készül; esetleg lefordítják más népek nyelvére is, és ki tudja, milyen pontatlanul. Az Oidipusz lehet duci vagy dundi lábú, s már ez sem illik igazán egy nagy királyhoz, de olvashatják egyszerűen dagadt lábúnak vagy vizényós lábúnak, akár tuskólábúnak is, mintha nyomorék volnék vagy szörnyszülött. A történelem kedvéért, ami Thébáról fentmarad, méltóbb nevet kellene találni.

KRONIKOSZ És mi lenne az, Oidipusz?

OIDIPUSZ Oidipaisz; majdnem ugyanúgy hangzik.

KRONIKOSZ „Tengerből jött ...”?

OIDIPUSZ Talán akad majd költő, aki ihletettebben fordítja le a maga nyelvére, mondjuk így: „a dagály fia”. Ez már királyi név.

KRONIKOSZ Oidipaisz. Szép! De Thébában nincs dagály.

OIDIPUSZ Nem szégyellem, hogy nem Thébában születtem.

Korinthosban van tenger.

KRONIKOSZ Korinthosban van ...

OIDIPUSZ Periboia, az anyám nem volt már fiatal, mikor engem szült. Sokáig könyörgött gyermekért az istenekhez, de nem hallgatták meg. Mikor végre mégis teherbe esett, akkor már szégyellte, hogy az ő korában ... Széles, bő ruhákban járt, és eltitkolta mindenki előtt, hogy engem hord a szíve alatt. Egy-szer épp a királyi mosónőket ellenőrizte Sziküonnál, ahol egy kis patak ömlik a tengerbe, mikor érezte, hogy eljött az ideje. Behúzódtott a sás közé, és ott szült meg engem. Mire a mosónők a kiabálására odaértek, én már ott feküdtem a kosarában. A mosó-nők alig akarták elhinni, hogy Periboia szült, és nem a dagály vetett ki engem ...

KRONIKOSZ De hiszen ez gyönyörű!

OIDIPUSZ Ha akarod, megíratod, rád bízom. És esetleg majd ki tudunk szorítani a gümnaszionod részére még néhány ezüstöt, hogy a könyved ne csak két példányban jelenjen meg. Talán fölemelhetnék a példányszámot háromra is. Ne hálálkodj, és most menj, mert rám még fontos tárgyalások várnak.

KRONIKOSZ Héra legyen veled!

OIDIPUSZ Zeusz áldjon.

KRONIKOSZ Igen, ha gondolod, Zeusz ... Zeusz áldjon...

(*Kifelé menet, magában*) A király utálja Kadmoszt is, Labdakoszt is, Laioszt is. (E)

OIDIPUSZ (*bekiabál a házba*) Hé, valaki vigye innen ezt a vacakot!

Khioné kilép az oszlopok közül. Gyönyörű fiatal lány

(*Háttal Khionénak*) Azt vigyétek el!

KHIONÉ (*lesütött szemmel, tisztelettel*) Király, az úr-nő kér, hogy légy elnéző, amiért eddig nem engedett magához, de nem akarta, hogy gyöngének és elgyő törtnek lássad. Most már elég erősnek érzi magát, hogy fogadhasson, és az újszülöttet megmutathassa. A lányod, Iszmené egészséges és szép.

OIDIPUSZ (*a megszólításra a lány felé fordul, és el-ámul, hogy milyen szép*) Hogy hívnak téged? KHIONÉ Khioné.

OIDIPUSZ És mióta vagy a palotában?

KHIONÉ Még nincs egy hold-járásnyi ideje sem. Iokaszté királynénak kellett segítségére lennem az

utóbbi nehéz időben és majd most is a kislány körül. Iokaszté úrnő szeretné, ha később majd én is Héra templomának papnője lennék.

OIDIPUSZ Szép vagy, Khioné.

KHIONÉ Zeusz áldott meg szépséggel, nem az én érdemem.

OIDIPUSZ Zeusz és nem Héra?

KHIONÉ Héra az úrnő, de Zeusz az úr. (*Most néz föl először bátran Oidipusz szemébe*)

OIDIPUSZ (*meglepetten, kicsit zavarban*) ...Nem emlékszem rá, hogy be akartam volna menni Iokaszté-hoz, így szóba sem jöhet, hogy módja lett volna rá, hogy ne engedjen magához.

KHIONÉ Jaj, bocsásd meg, lehet, hogy rosszul értettem az üzenetet, vagy rosszul adtam át, de Iokaszté csakugyan vár, és szeretné megmutatni a kislányodat.

OIDIPUSZ Nem, te nem értetted rosszul az üzenetet, és pontosan is adtam át. Te okos vagy, Khioné. Azonnal megyek, amint az államügyek engednek; minden-esetre örömmel hallok, hogy mindketten jól van-nak ... Nagyon fiatal vagy, Khioné ...

KHIONÉ Tizenhét tavasz van mögöttem.

OIDIPUSZ Hogy lehet, hogy nem láttalak eddig? KHIONÉ

Talán láttál, csak nem vettél észre. OIDIPUSZ Téged? Vaknak nézel engem? Szerintem az

összes olümposzi isten ott hasal a felhők szélén, hogy téged láthasson.

KHIONÉ Gúnyolódsz, uram.

OIDIPUSZ (*nem gorombán*) Van szeretőd?

KHIONÉ Szűz vagyok, uram.

OIDIPUSZ (*elismerően*) Ritkaság a mai modern világban.

KHIONÉ Elmehetek, és átadhatom az üzenetedet Iokaszténak, hogy azonnal jössz, és addig is minden jót kívánok neki, és örülsz, hogy az egész éjszakai aggodalmadat fölöslegesnek mutatták az istenek ... ?

OIDIPUSZ Mondd, kinek az ötlete volt, hogy ide gyere a palotába?

KHIONÉ Kreon tüntetett ki ezzel.

OIDIPUSZ Kreon? És azzal is kitüntetett, hogy mindent elmondhatsz neki, amit itt látsz és hallasz?

KHIONÉ (*kicsit meghajtja a fejét, elismerően*) A király előtt nincs titok. Kreon valóban azt hiszi, hogy mindent elmondok, amit megtud a szemem és fülem De Kreon előtt van titok, mert nem biztos, hogy a szemem mindent lát, és a fülem mindent hall, amit Kreon tudni szeretne. És ha a király szigorúan néz rám, akkor minden összezavarodik szegény fejemben, és akkor hiába hisz Kreon akármit, Khioné nem tud neki mondani semmit.

OIDIPUSZ No, lám, az első kettős ügynök. És mire kért még Kreon?

KHIONÉ Semmi különösre. Csak arra, hogy ha alkalom adódik rá, kerüljek a szemed elé, és lehetőleg vonjam magamra a figyelmedet. És ez az igyekezet nem esik nehezemre.

OIDIPUSZ És Héra papnője akarsz lenni?

KHIONÉ Nem kérdezték, hogy akarok-e.

OIDIPUSZ Ez nem egyenes válasz. De okos válasz, bár veszedelmes is. Kitalálni, hogy a másik milyen választ várnak szívesen, nem veszélytelen. Nyugtalanító, ha mások olvasnak a gondolatainkban.

KHIONÉ Bocsáss meg, én csak a saját gondolataimat tudom, és ha a válaszom véletlenül olyan, mit szíve-sen hallasz, az nekem öröm.

OIDIPUSZ Szépen folyik a szádról a beszéd. Hol tanultad? Nem tudok róla, hogy Thébában lányokat is tanítanánk.

KHIONÉ Apám apja föníciai hajós volt, mindenkivel barátságban élt a szigeteken és a partokon. Sok király udvarába vitt árut vagy adott áruért ezüstöt. Phókisz királynak udvarában adott néhány évre ott-hont egy előkelő család a föníciai unokájának. Nagyon kevés holdhónap telt el azóta, hogy Thébába újra visszatértem.

OIDIPUSZ Rokona vagy Kreonnak?

KHIONÉ Kreon elhunyt feleségének az unokatestvére vette feleségül az én anyám unokatestvérének a lányát.

OIDIPUSZ Nem könnyű megjegyezni. Kreon nagy ember Thébában. A családjához tartozni jó, és úgy tar-

tozni a családjához, hogy, ha jól értettem, Kreon vére nem a te véred, hm ... ügyes. Megvan az előnyöd a rokonságból, de nincs meg a hátrányod a vérségből. Nem félsz, hogy Kreon megtudja, elárultad, hogy ő küldött hozzám?

KHIONÉ Ha örömdöt leled velem, Kreon nem fogja bánni, ha tudod, hogy neki köszönheted.

OIDIPUSZ Ha örömem lelem ...?

KHIONÉ Ha majd egy párnára hajtjuk a fejünket. OIDIPUSZ

Olyan biztos vagy benne, hogy egy párnára

hajtjuk a fejünket? Nem félsz, hogy Iokaszté megtudja, és megölet téged?

KHIONÉ Zeusz még minden kedvesét megvédte Héra haragjától. Te szép vagy és fiatal, én szép vagyok, és azt mondtad, fiatal, Iokaszté öreg, és most Iszmené körül lesz egy ideig dolga ...

OIDIPUSZ Ezek szerint Kreon alkalmasnak találta az időt, és egyszerűen idehozott téged nekem, mint a borjút a vágóhídra?!

KHIONÉ Így is mondhatjuk.

OIDIPUSZ Ez felháborító !

KHIONÉ Uram, a borjúnak az a sorsa, hogy a vágó-hidra vigyék. És Zeuszra mondom, ennél jobb vágó-hidat egyetlen borjú sem kívánhatna magának. *(Kedves szemérmelenséggel)* Egyébként meg leszel velem elégedve. Szűz vagyok, de ez nem jelenti azt, hogy Aphrodité fortélyaiiban egészen járatlan lennék.

OIDIPUSZ *(kedvtelve nézi)* Igazán kár, hogy a csók még nincsen föltalálva ...

KHIONÉ *(nem érti)* Sajnos, a talányokhoz nem értek, de azt tudom, hogy hívatni fogsz engem ma éjjel. OIDIPUSZ

Noccsak, jósolsz is. Azt hittem, ezt csak Thei-

resziász tudja.

KHIONÉ Rokonom Theiresziász. A föníciai nagypapa feleségének az unokatestvére a nagyanyja Theiresziász sógora unokájának.

OIDIPUSZ Hogy nem téveszted el ! Egyik oldalon Kreon, másik oldalon Theiresziász. És még én is. Kit szolgálsz igazából a három közül?

KHIONÉ A phókisziak azt vallják, hogy a leggazdagabb urat kell szolgálni. És ha Kreonra, Theiresziászra és rád gondolok, ami nekem kell, szép király, abban te vagy a leggazdagabb.

OIDIPUSZ *(zavartan)* Vidd ezt, és várj !

KHIONÉ *(fölvesszi a vásznat)* Viszem, és várok. *(De nem mozdul, mert Theiresziász jön)*

THEIRESZIÁSZ *(sietve jön, egy kisgyerek vezet)* Űdvözöllek, Oidipusz, ezen a szerencsés napon. A két fiú mellé most már két kislány, ez egyensúlyt jelent, nyugalmat. Théba virágzik, ha a királyi család fája lombosodik.

OIDIPUSZ Ha jól értem, gratulálni akarsz?

THEIRESZIÁSZ Igen. Az öröm nem engedte, hogy nyugton otthon üljek. Természetesen a részletes horoszkópot ilyen rövid idő alatt még nem tudtam el-készíteni, de nagy vonalakban a jelek kedvezőek. Remélem, a jelek nem csalnak.

Oidipusz int Khionénak

THEIRESZIÁSZ Ó, Khioné, a kedves rokon, jó téged a palotában hallani. De vannak gondjaim is, király, amiket meg kell osztanom veled.

KHIONÉ Megyek, megmondom Iokaszténak, hogy Oidipusz nemsokára meglátogatja. *(Elmegy a házba)* OIDIPUSZ Küldd el a gyereket.

THEIRESZIÁSZ A gyerek vezet engem.

OIDIPUSZ Ül le. Űgy. És most már nincs szükséged vezetésre.

THEIRESZIÁSZ A gyerek nem zavar. Olyan, mintha itt se volna, születésétől fogva süket is, néma is.

OIDIPUSZ Ezt ismerem. Űgy süket, ahogy te vak vagy.

THEIRESZIÁSZ *(gesztus nélkül, normális hangon)* Kint várj.

A gyerek kimegy

OIDIPUSZ Ezek a te trükkjeid! Megmondanád, mire jó ez a cirkusz?

THEIRESZIÁSZ Melyik cirkuszra gondolsz?

OIDIPUSZ Hogy játszod a vakot, és vezetteted magad egy „süketnéma” gyerekekkel.

THEIRESZIÁSZ Ha nem lennék vak, az emberek nem hinnének a jóslataimban. Egy vak jós! Abban van valami ünneplés, tiszteletre méltó, titokzatos. Ha te azt mondd, sasok keringenek fölöttünk, abban nincs semmi különös, de ha én, a vak mondom, az már ha-táros a csodával. Így én mindig mondhatom, mikor szükségem van rá.

OIDIPUSZ És ha rajtakapnak? Azt mondhatják, hazudsz, mert nem vagy vak, ha látod a sasokat, vagy nem vagy látnok, mert esetleg éppen akkor nincsenek is sasok az égen.

THEIRESZIÁSZ Az emberek szeretik a csodákat, és még büszkéek is rá, hogy az ő Theiresziászuk milyen természetfölötti erővel rendelkezik, mert nem a szemével lát, hanem az olümposziak .sugallatára.

OIDIPUSZ És ha épp akkor nem repül fönt semmi, mikor szükséged volna rá?

THEIRESZIÁSZ Tőlünk nincsenek messze a hegyek, így aztán majdnem mindig keringenek fölöttünk sasok. Az a ritkább eset, ha nem. De még nem volt rá soha példa, hogy valaki azt mondta volna, hogy nincs is ott semmi. Legföljebb azt mondták: „én nem látom!”, és nagyon szégyelltek, hogy hiába hunyorog-nak, nem látják, amit a vak olyan biztosan észrevett. Királyom, ez egy szakma, és minden szakmának meg-vannak a maga fogásai.

OIDIPUSZ A királykodásnak is?

THEIRESZIÁSZ Annak is. Még ha csak ilyen kicsi királyság is, mint Théba.

OIDIPUSZ Miért mondd, hogy Théba kicsiny?

THEIRESZIÁSZ Néhány ezer év múlva egy ekkora királyságnak egyszerűen csak falu lesz a neve, bíró uram lesz a vezetője, és legföljebb kiskirálynak fogják hívni.

OIDIPUSZ Thébára mindig ámuló tisztelettel fog nézni az utókor, mint az emberiség kultúrájának bölcsőjére, mint egy nagy király nagy birodalmára. Most adtam utasítást, hogy örökítsék meg a város történetét a kezdetektől napjainkig. Thébáról dicsőséges írás fog fönmaradni, és egy idő után már senki nem firtatja majd, hogy szám szerint hány szabad lélek, szolga, ökör vagy birka lélegzett itt a kék ég alatt.

THEIRESZIÁSZ Találkoztam Kronikosszal. Bizonyára nagyon szépen meg fogja írni. Boldog a megtiszteltetéstől. De vajon Laiosz királyról melyik változatot fogja megírni? Azt, hogy Zeusz egy villámmal az ég-be ragadta, vagy azt, hogy valaki agyonverte az úton. Théba ragyogása szempontjából a kettő között elég nagy a különbség.

OIDIPUSZ Mi az, hogy agyonverték?

THEIRESZIÁSZ Ezért jöttem, Oidipusz, hogy megoszszam veled, amit én tudok.

OIDIPUSZ Mit tudsz?

THEIRESZIÁSZ Nem sokat, és biztosat semmit, de a bizonytalan mindig veszélyesebb, mint a bizonyos.

OIDIPUSZ Laiosz király meghalt. Théba meggyászolta a féljük, mert ő a legfőbb isten, és ha Laioszt ő ütötte agyon, abba még csak beletörődnek a thébaiak, de hogy egy útonálló, és az bosszulatlan maradjon, ezt a szégyent Thébában senki nem viseli el.

OIDIPUSZ Hogy lehet ezt ennyi idő után kideríteni. Űgy tudom, a kocsihajtó azt vallotta, Zeusz villama csapott le.

THEIRESZIÁSZ Lehet, hogy a kocsihajtó hazudott.

OIDIPUSZ Meg kell kérdezni újra.

THEIRESZIÁSZ A kocsihajtó meghalt.

OIDIPUSZ Kár.

THEIRESZIÁSZ Nem sokkal azután, hogy te idejöttél, Kreon kikocsizott vele a Phikion hegyre. Meg akarta nézni, hol zuhant ,le a szfinx. A kocsihajtó túl közel lépett a szakadék széléhez, és lezuhant. Visszafelé Kreonnak magának kellett hajtania a lovakat.

OIDIPUSZ És honnan van a hír, hogy Laioszt agyon-ütötték?

THEIRESZIÁSZ Nincs egy ilyen hír. Csak sok apró hír van külön-külön, mint a kődarabok, amiket ra kosgathatsz így is, úgy is a padlón, míg vagy kijön belőle valami kép, vagy semmi. Phókisz királynak eszébe jutott, hogy mikor megjönnek az őszi esők a tenger felől, a palotája előtti tér sártengerré válik, és ezért jó lenne, ha kövel fedné be a földet. Ősszel egyébként nálunk is királyi méretű pocsolyát dagasztanak a hazatérő kondák meg csordák a palotád előtt ...

OIDIPUSZ Azt mondtad, Phókisz királya? És mi köze a térkövezésnek Laioszhoz?

THEIRESZIÁSZ Az a csodálatos, hogy az életben mindennek mindenhez köze van, csak néha nem tudunk róla. A kapirgáló csirke sem tudja, hogy mi köze az ölyvhöz ...

OIDIPUSZ Hagyd most a madaraidat.

THEIRESZIÁSZ Az építkezéshez kő kellett. Fél napi járőföldre a dauliszi ütelágazástól van egy kőbánya. Egy nagyobb kupac kő alatt egy holttestet találtak. A ruhafoszalványokból úgy gondolták, hogy nem volt szegény, amíg élt. A koponyája be volt törve, és a csontjai is jó pár helyen darabokban. A környéken találtak egy parasztot, az ő apja temette oda a holtat három tavasz előtt, de most már ő maga is halott. A fiú emlékezett, hogy az apja mesélte, hogy eszeveszett vágásban látott jönni egy fényes fogatot, ami-nék nem volt hajtója. ő megállította a lovakat, akkor látta, hogy a szerszámba gabalyodva egy összetört test fekszik ...

OIDIPUSZ És honnan lehet azt ma már tudni, hogy csakugyan Laiosz király feküdt ott. Hacsak nincs meg a kocsi meg a lovak?

THEIRESZIÁSZ Az öreg paraszt pajtájába belecsapott a villám. A lovak elpusztultak, a kocsi is bennégett. Én is ezt terjeszteném, ha félnék, hogy megköveznek, amiért eladtam más lovait meg a szekerét.

OIDIPUSZ Kár, hogy nem tudunk biztosat. Akkor hazahozhatnánk Laiosz hősi testét, és eltemetnénk illő módon itt a téren a szobra előtt.

THEIRESZIÁSZ Szép gondolat. Nagy királyhoz méltó gondolat. Théba népe jó néven venné tőled.

OIDIPUSZ Helyes lenne, ha jártodban-keltesben terjesztenéd, hogy foglalkozom ezzel a gondolattal. Csak két dolog aggaszt. Először is, akkor el kell oszlatnunk azt a szép legendát, hogy Laioszt Zeusz személyesen vette magához, másodsor, bizonytalan, hogy csak-ugyan Laioszt hozzuk-e haza, és a nép nem egy kocsmái verekedés áldozatát volna kénytelen tisztelni. Ez pedig, azt hiszem, mindenkit fölháborítana. Tulajdonképpen hová utazott Laiosz, és miért olyan titokban? Ezt sohasem kérdeztem eddig, és furcsa, hogy magától sohasem mondta senki.

THEIRESZIÁSZ Laiosz 'király Delphoiba indult jóslatért.

OIDIPUSZ Jóslatért? Te nem voltál elég jó neki?

THEIRESZIÁSZ Valahogy híre kerekedett, hogy Laiosz fia él.

OIDIPUSZ Volt fia?

THEIRESZIÁSZ Volt.

OIDIPUSZ Iokasztétól?

THEIRESZIÁSZ Iokasztétól.

OIDIPUSZ És halottnak hitték?

THEIRESZIÁSZ Igen, halottnak ...

OIDIPUSZ És „híre kerekedett ...”? Furcsa vagy. Híre kerekedett, hogy Laioszt agyonütötték, híre kerekedett, hogy Laiosz fia él...? Nem tőled kerekednek ezek a hírek?

THEIRESZIÁSZ Én csak elmondtam Laiosznak, hogy milyen hír jár a fiáról suttogva a falak között. Ő bizonyosságot akart, és elhatározta, hogy Delphoiba megy jóslatért. Én • tanácsoltam neki. A Püthia előtt sokan megfordulnak, sok mindent kérdeznek, de sok szót el is hullajtanak, ami egyszer egy másik kérdezőnél már jóslattá válik. A Püthia nemcsak adja az információkat, veszi is, másképp nem tudna megélni. Püthiának lenni, az is egy szakma, annak is megvan-nak a maga trükkjei.

OIDIPUSZ Ezek szerint Laiosz fia, hogy is hívták ...?

THEIRESZIÁSZ Még nem volt neve.

OIDIPUSZ Csecsemő volt?

THEIRESZIÁSZ Igen.

OIDIPUSZ És nem itthon halt vagy élt, hogy nem tudott róla?

THEIRESZIÁSZ Laiosz nem akarta a csecsemőt. Hogy pontosan miért, nem tudom. Talán álmatlanság miatt nem tudta elviselni az éjszakai sirást a palotában, de az is lehet, hogy mélyen élt benne, hogy Kronosz fő-isten fia, Zeusz fosztotta meg a tróntól, sőt, mint tudjuk, Kronosz főisten is úgy lett főisten, hogy ő is az apját, Uranoszt ugye egy sarlóval ... hm ...

OIDIPUSZ Igen, kiherélte ...

THEIRESZIÁSZ Ami, ha belegondolunk, nagyon kellemetlen eszköze a trónfosztásnak. Lehet, hogy Laiosz előrelátóan az ilyen kellemetlenségektől akarta magát megóvni. Laiosz mélységesen hitt ezekben az isteni történetekben. De ha körülnézünk itt a partokon és a szigeteken, a földi királyságokban az isteni példák nyomán az emberek között is bőven akadt türelmetlen utód, aki bunkósbotlaltal, törrel, méreggel, tűzzel, fojtással, szakadékba taszítással és más ezer fűrfanggal, segítette le királyi apját a trónról. És mert tudjuk, a baj ellen a legjobb orvosság a meg-előzés, ezért Laiosz előrelátóan kitétetta a csecsemőt a Kithairon hegyén egy elhagyott sziklára.

OIDIPUSZ Atyám Polübosz, Korinthosz királya, adjon neki, Zeusz hosszú életet. Soha egy pillanatra sem jutott eszembe, hogy ellene törjek. Inkább eljöttem otthonról, semhogy neki a legkisebb gondot is okozzam.

THEIRESZIÁSZ Ti ketten az atya és fia közötti önzetlen szeretet szép példái vagytok. A távolság minden-esetre megadta Polübosznak a nyugalmat, hogy nem kell tartania tőled, és neked is, hogy esetleg, bár oktalan félelemből, ne válhassál áldozattá.

OIDIPUSZ . A csecsemő . . . Végül is mi történt vele? Ott mindenképp el kellett pusztulnia.

THEIRESZIÁSZ Igen. De senki nem tudott biztosat. Néhány nap múlva egy szolgálólány odalopódzott, de a gyermek már nem volt ott, és a kosár is eltűnt, amiben kitétek. Később Laioszt, ahogy idősebb lett, bántani kezdte a lelkiismeret, hogy talán hűséges fiút is nevelhetett volna és olyan utódot a trónra, aki sarló nélkül várja meg, míg sorra kerül. Ezért nagyon megőrült, mikor „híre kerekedett”, hogy a gyermek esetleg mégis él.

OIDIPUSZ És hogy jutott el hozzá a hír? THEIRESZIÁSZ Természetesen tőlem. Az idő tájt egy pásztor jött hozzám jóslatért, mert hullott a nyája. Ilyenkor mindig megkérdezem, nincs-e olyan bűne, amiért haragudhatnának rá az istenek. Ugyanis nagyon fontos a jóslásnál, hogy ismerjük az előzményeket. A pásztor nem akart emlékezni semmi bűnre, legföljebb csak arra, hogy valamikor régen talált egy gyermeket a hegyek között. Áldotta Zeuszt, mert saját gyermeke nem volt, és megfogadta, hogy fölneveli. De nem tartotta meg az esküt, néhány nap múlva el-adta valami kalmárkodó hajósna. Egy szép birkát adott a jósdának, és én megigérttem, hogy nem lesz több gondja az állataival. A jóslatom bevált. Csak-ugyan nem volt több gondja, mert az istenek akarataból a pásztor másnap meghalt. Egy kos halálra öklelte ...

OIDIPUSZ És miért kellett Laiosznak titokban utaznia?

THEIRESZIÁSZ Képzeld, ha világgá kürtöli, hogy csecsemőkorban elvesztett fiát keresi, hány ifjú jelentkezett volna, minden rendű és rangű, hogy Théba hercege és a trón örököse legyen?

OIDIPUSZ Tehát ha igaz, ott fekszik Laiosz a kövek között, ahelyett, hogy élne és uralkodnék, és valahol él Laiosz fia, ahelyett, hogy ott feküdnék Kithairon szakadékában kövek között.

THEIRESZIÁSZ Pontosan fogalmaztál, de hogy pontosan így van-e, azt csak az istenek tudják.

OIDIPUSZ Meg a te kémhálózatod.

THEIRESZIÁSZ Nekem nincsen kémhálózatom. Théba kicsiny, hogyan tudna eltartani két kémhálózatot? OIDIPUSZ Kié volna a másik?

THEIRESZIÁSZ Kreoné, természetesen.

OIDIPUSZ És akkor te honnan tudsz mindent?

THEIRESZIASZ Kreon kémhálózatától, természetesen. Ő kiszimatolja és összegyűjti a világ titkait, én kiszimatolom Kreon titkait. Később ezt majd többet ész-szel, mint erővel címen fogják emlegetni.

KREON *(besiet)* Üdvözöllek, Oidipusz! Áldás van a palotádon! Szívólv kívánok minden jól! Búske vagyok Iokaszté hügomra, igazán derekasan szüli neked egy-más után a gyerekeket! Theiresziász, ma korán keltél!

THEIRESZIASZ Én mindig korán kelek. Üdvözöllek, Kreon. Nem hallottam a lépteidet, ezért megijesztett mikor váratlanul kiabálni kezdél. Király, nem gondoltál még arra, hogy kellene az ajtóba egy szolga, aki mindig előre megmondaná, hogy ki akar belépni; így aki bent van, befejezhetné a mondatát, vagy ha kell, másfelé fordíthatná a beszédet.

OIDIPUSZ Köszönöm a jó kívánságot, Kreon. *(Theiresziászhoz)* Ezen az ajtóügyön majd gondolkodom. De ha valaki az ajtóban áll, az mindent hall, és az nem mindig jó.

THEIRESZIASZ Hacsak nem öntenek a fülébe ólmot, és óvatosságból ki lehet vágatni a nyelvet is. OIDIPUSZ Majd meglátjuk...

KREON Király, fontos dolgokról kellene beszélnem veled.

OIDIPUSZ Beszélj.

KREON Négyszemközt.

THEIRESZIASZ Ó, az én szemem nem számít! De azért elmegyek. Kreon, segítenél, hogy megtaláljam a kijáratot?

OIDIPUSZ Maradj. Kreon, én is akartam szólni veled, és szeretném, ha Theiresziász is hallaná.

KREON ... Igen ... ?

OIDIPUSZ Tudomásomra jutott, hogy állítólag megtalálták Laiosz holttestét Daulisztól nem messze egy kőbányában. De nem bizonyos. Nem csodálom, hogy a hír meglep téged, engem is meglepett. Meg kellene tudnunk teljes bizonyossággal az igazságot. Talán Phókisz királynak udvarában ki lehetne deríteni valamit.

KREON ...Igen ...

OIDIPUSZ *Úgy* tudom, ő most kövezteti a teret a palotája előtt.

KREON Honnan tudod ezt?

OIDIPUSZ Az a dolgom, hogy tudjam, Théba javára. De szívesen tudnék többet is. Mondd, Kreon, hogy lehet, hogy még nem gondoltál arra, hogy föl kellene építeni egy szervezetet ügyes, rátermett emberekből, akik ide is meg oda is elmennének, szemük a mi szemünk lenne, fülük a mi fülünk. Így sok mindent meg-tudhatnánk a világ dolgairól akkor is, ha mi magunk nem érünk rá odamenni.

KREON Meg fogom próbálni, hogy itt és ott szemünk és fülünk legyen.

OIDIPUSZ Még azt akarom mondani, hogy miután Iokaszté Héra legfőbb papnője, a jövőben a gyerekek nevelése miatt nem fogja tudni ellátni feladatát, helyére mást kinevezni pedig méltatlan dolog lenne, így szükségszerűen ideiglenesen kénytelenek leszünk Héra istennő tiszteletét szüneteltetni. Az utóbbi három tavaszforduló alatt Théba élete vidámabb lett, jól kereskedünk a környező királyságokkal, nem utolsósorban Korinthossal. De a környékünkön minden király elsősorban Zeusz úrnak áldoz, és félt, hogy Héra ilyen féktelen imádata miatt nyakunkon marad majd az áru, mert a Zeusz-imádók elfordulnak tőlünk. Héra istennőt nem zárjuk ki a szívünkéből, de semmi bünt nem követünk el azzal, ha Zeuszt az őt megillető első helyre emeljük.

THEIRESZIASZ Zeusz dolgában nehéz lesz meggyőzni a vének tanácsát.

OIDIPUSZ Egyelőre jó alkalom van arra, hogy szüneteltessük Hérát, majd adódik alkalom arra is, hogy a vének tanácsa örömmel szavazzon Zeuszra. *(Kreon-hoz)* Még valami. Valahogy híre kelt, hogy Laiosz fia él. Vagy esetleg él. Nem tudom, hallottál-e erről.

KREON ...Őő ... Voltak mendemondák ...

OIDIPUSZ *Úgy* hiszem, Laiosz azért indult Delphoiba, hátha ott megtudhat valamit. Küldj valakit oda, vagy az volna a legjobb, ha magad mennél. Meg kell tudnunk az igazat. De a legnagyobb titokban. Ha a fiú

él, tudni akarom, hogy kicsoda most, hol él, mit csinál, de mindezt anélkül, hogy ő maga észrevegye, hogy kutatunk utána. Érted, ugye?

KREON Értem.

OIDIPUSZ Óvatosan, hogy idő előtt ne is sejtsem sem-mit.

KREON Igen. Így annál nagyobb lesz majd a meglepetés és öröm, ha egy szép napon idehozzuk, 'és föllebbentjük a titkok fátylát. Théba népe örjöngeni fog a gyönyörüségtől.

OIDIPUSZ Théba népének van királya, és ha örjöngeni akar a gyönyörüségtől, bármikor örjönghet, nem akadályozza senki!

KREON ...Igen ... igen... De végül is, ha él, és ha megtaláljuk, akkor mi legyen vele?

OIDIPUSZ Laiosz nagy király volt. Ő tudta, miért tette ki a csecsemőt. Az ő akaratának megfelelően bárki is most a fia, és bárhol van is, Théba javára meg kell ölni.

(Függöny)

MÁSODIK RÉSZ

Első kép

Szín mint az előző képben. Holdvilágos éjszaka van. Az oszlopokra erősített tartókban fáklyák égnek. A kapuban, háttal a közönségnek, széles terpeszben, mozdulatlanul áll egy lándzsás őr: Lükonisz.

Oidipusz elgondolkozva ül az asztal mellett

IOKASZTÉ *(sietve jön a házból, megtorpan)* Nem tudtam, hogy itt vagy, ilyen késő este ...

OIDIPUSZ Kreont várom. Még napvilágnál meg kellett volna érkeznie. De számodra is késő este van. Hová indultál?

IOKASZTÉ Telehold van. Héra istennő barátságosan szórja fényét Thébára ...

OIDIPUSZ Egyelőre szüneteltetjük a főpapnőséget.

IOKASZTÉ Igen, ez a parancsod. De úgy gondoltam, nem szegem meg azzal, ha egy ilyen szép éj szakán nem mint papnő, csak mint jámbor halandó egyedül odamegyek a templomába. Ilyen tiszta 'éjszakákon néha föl szoktam menni a tetőre, van ott egy külön kis oltár, ott közelebb vagyok hozzá. Szeretném, ha a haragod nem lenne túl nagy emiatt.

OIDIPUSZ Théba alszik. Menj. Nem hiszem, hogy ár-tana a terveimnek, ha éjszaka egyedül mászkálsz a tetőn.

IOKASZTÉ Köszönöm, Oidipusz.

OIDIPUSZ De ha nem sietnél annyira, szeretnék né-hány szót váltani veled. Csönd van, ez jó alkalom.

IOKASZTÉ Örülök, már régen nem beszélgettünk. De nem fázol? Hűvös van itt üldögelni. Hozatok takarót!

OIDIPUSZ Nem fázom. De ha mégis fáznék, nem vagyok már gyerek, tudok hozatni magamnak. Mellesleg király is vagyok, talán egyedül is el tudom intézni ...

IOKASZTÉ Jól van. Ahelyett, hogy örülnél, hogy gondoskodom rólad. Khioné, hozz takarót!

KHIONÉ *(azonnal jön. Vállán egy takaró, kezében tálcán szőlő)* Egy kis szőlő. Édes. *(Leteszi az asztal-ra, a takarót szétbontja)*

IOKASZTÉ Majd én. *(Ráteríti Oidipusz térdére)* *Így* ni. *(Vesz egy szem szőlőt, megkóstolja)* Csakugyan jó édes. *(Vesz még egy szemet, Oidipusz szájába akarja dugni, Oidipusz idegesen elfordul. Iokaszté nevet, végül is Oidipusz szájába dugja a szőlőt)* *Úgy* ni, eszik a kisfiú. Kér még egyet a kisfiú?

OIDIPUSZ Ezerszer kértelek már, hogy ne *gügyögj* nekem!

IOKASZTÉ Jó, jó, jó ... Menj, Khioné, ma haragos az úr.

OIDIPUSZ Később majd gyere vissza a tálért. Nem szeretem, ha éjszakára kint marad az ezüst az udvaron. Menj. És ha megkérhetnélek, hogy ne hallgatózzál.

KHIONÉ *(kicsit sértődötten)* Nem fogok hallgatózni. *(Az őr felé int)* Én nem.

OIDIPUSZ Ó süket.
KHIONÉ *(nesztelenül az ör mögé lép, összeüti tenyerét)* Hé!

Lükonisz ijedten megfordul, aztán rémülten néz Oidipuszra

OIDIPUSZ *(unottan)* Menj a fenébe aludni. Menj! Az ör
elszalad

Valaki kispórolta a füléből az ólmot. Itt mindent el-lopnak
...

Khioné mosolyogva el, Oidipusz néz utána

IOKASZTÉ Nagyon szép lány...

OIDIPUSZ Nagyon szép.

IOKASZTÉ Ómiatta nem látogatsz meg mostanában?

OIDIPUSZ De Iokaszté, hiszen csak nemrégien szültél!

IOKASZTÉ Iszmené már több mint három hónapos.

OIDIPUSZ Hogy múlik az idő!

IOKASZTÉ Én nem irigylem téled Khionét. Sokkal szebb,
mint én, és sokkal fiatalabb. És lehet, hogy ő nem gügyög
neked, de nem tehetek róla, annyira szeretlek, hogy néha
nem tudom leküzdeni a vágyat, hogy egy kicsit
babusgassalak. És fáj, hogy mióta Iszmené megszületett,
elkerülsz. Nem is az fáj, hogy te nem szeretsz engem,
hanem hogy nem engeded, hogy én szeresselek. Pedig ha
csak rád nézek, előnt a boldogság és a büszkeség is, hogy
az én férjem vagy. Emlékszem, azon a délutánon, mikor itt
be-léptél, és megláttalak, görcsbe szorult a gyomrom a
gyönyörtől; azt hittem, egy isten lépett be a kapun. Én
nem irigylem téled Khionét, csak azt kérem, hogy ne
fordulj el tőlem egészen, hogy néha meg-simogathassalak,
hogy néha rád terithessem a takarót. Én mindent
megteszek érted, amit csak kérsz. Azt mondtad, nem kell
többé Héra istennő Thébának; engem nem érdekel a
főpapnői rang, és ha azt mondd, hogy egy szép napon
majd Zeust kezdjük imádni, én azt sem bánom, legyen
Zeusz; én téged imádlak. Négy szép gyermeket szültem
neked, ne dobj el magadtól...!

OIDIPUSZ Ne ragadtasd el magad! Néha igazán túlzásba
viszed ezt az izét, ezt a szerelmet vagy mit, amit inkább
neveznék agyonbabusgatásnak. Ha nem vigyázol, egyszer
még Aszklepiosz tudós utódai Iokaszté-komplexusról
fognak értekezni a piactere-ken.

IOKASZTÉ Nem mindig értem, amit mondasz, de még
olyankor is előnt a boldogság, amiért olyan okos vagy,
hogy nem is értem...

OIDIPUSZ Hagyjuk ezt most.

IOKASZTÉ ...De néha félek téled. Mostanában olyan komor
vagy, alig szólsz hozzám akár az ebédnél, akár a
vacsoránál. Talán valami rosszat tettem? Mondd meg.
Haragszol, amiért Iszmené helyett nem fiút szültem? De
hiszen ott van Etheoklész és Polüneikész, két szép fiú. És
Antigoné, bár lány, rád hasonlít, és Iszmené is ...

OIDIPUSZ Nagyon kérek, Iokaszté, ne tarts névsor-olvasást
a gyermekeimből. Újabbán mindenki azzal szórakoztat,
hogy a gyermekeimet sorolja ...

IOKASZTÉ Csak mert öröm felsorolni őket.

OIDIPUSZ Mondd, Iokaszté, hány tavaszt éltetek együtt
Laiosz királlyal?

IOKASZTÉ Tizennégy vagy tizenöt tavasz volt mögöttem,
mikor a felesége lettem, és azt hiszem, húsz tavasz múlt el
addig, hogy Zeusz magához ragadta.

OIDIPUSZ És hogy lehet, hogy nekem ilyen rövid idő alatt
négy gyermeket szültél; Etheoklészt, Polüneikészt,
Antigonét és Iszmenét, és Laiosznak nem szültél egyet
sem?

IOKASZTÉ Erről akartál beszélni?

OIDIPUSZ Igen.

IOKASZTÉ A kérdésed azt mondja, hogy tudod a választ.

Szültem Laiosznak. Egy fiút.

OIDIPUSZ Soha nem mondtad.

IOKASZTÉ Nem. Mindig is el akartam felejteni, de
ezerszeresen el akartam felejteni, mikor te átlépted ezt a
küszöböt. Mindent el akartam felejteni, ami azelőtt történt.

OIDIPUSZ Megölted a fiadat.

IOKASZTÉ Nem öltem meg. Csak kivettem a Kithairon
hegyén. Bűn, hogy ezt nem mondtam el?

OIDIPUSZ Bűn, hogy kivetted, és bűn, hogy nem mondtad el.
Férj és feleség közt nem lehet titok.

IOKASZTÉ Kedvesem, azt hiszed, hogy egy szerelmes nőnek
az az első gondolata, ha meglátja az imádott férfit, hogy
elmondja, kitette a gyermekét? Laiosz parancsolt, és én
engedelmeskedtem.

OIDIPUSZ Egy anya!

IOKASZTÉ Majdnem gyerek voltam én még akkor. Már jött a
gyerek, és én szinte még akkor is azt hittem, hogy a golya
hozza. Eszembe sem juthatott, hogy ne tegyem, amit Laiosz
parancsolt.

OIDIPUSZ A mi történeteink egyszer még az egész
emberiséget fogják tanítani, ez a föld lesz minden szép
kultúra bölcsője, de mit mond majd a művelt világ erről a
mi humanizmusunkról, ha egyszer csak felbukkan a
csecsemőgyilkos királyné a történelemben.

IOKASZTÉ Talán nem kellene megírni.

OIDIPUSZ A történelmet nem lehet meghamisítani. Soha
nem volt lelkiismeret-furdalásod?

IOKASZTÉ Úgy érted, hogy sírtam-e? Sírtam. Titokban, hogy
Laiosz meg ne lássa. De ha egyszer a férfi nem akarja a
gyereket, akkor az ő szava dönt, és akkor ki kell tenni. Nem
tehetünk róla, mi még nagyon korán élünk az időben,
nálunk egyelőre ez a családtervezés. Sok ezer év múlva
talán már lesz fejlettebb módszer is; lehet, hogy egyszerűen
csak kivágják majd a gyereket az anyjából, mint a kukacot
az almából; gondolod, joguk lesz rá, hogy el-ítéljenek
minket? És a nők akkor is fognak sírni, aztán elfelejtik, és
a következő szerelmükben akkor sem az lesz az első, hogy
bevallják.

OIDIPUSZ És tudtál utána éjszakánként még aludni?

IOKASZTÉ Thébában nagyon bölcs szokás, hogy nem dobják
le a csecsemőt a hegyről, mint a spártaiak, csak kiteszik.
Egy gyereket letenni a földre, az nem bűn, és így az
isteneknek még mindig van rá egy lehetőségük, hogy ha
föül akarják bírálni halandó döntésünket, megmenthetik.

OIDIPUSZ És mit szoltak az istenek?

IOKASZTÉ Az istenek némák voltak. Theiresziász né-hány
nap múlva titokban elküldött egy szolgáló-lányt, de ő már
nem talált semmit. De könnyen lehet, hogy a lány eltévedt,
és nem jó helyen kereste, vagy az erdőben el sem mert
menni addig; de az is lehet, hogy Theiresziász csak kitalálta
az egészet.

OIDIPUSZ Ezek szerint nem tudhatod, hogy farkas téptee-
szét, sas vitte el, kígyó végzett vele, vagy a ,szomjúság vagy
éhség...

IOKASZTÉ Nem tudom. De Laiosz soha többé nem jött az
ágyamhoz, mert félt, hogy újra fiút szülnék neki. Az volt a
rögeszméje, hogy a fiú trónörökös mind megöli az apját. És
olyan boldog voltam, hogy amikor az ikreket szültem, te
nem parancsoltad meg, hogy tegyem ki őket.

OIDIPUSZ Vadállat vagyok én ? !

IOKASZTÉ Jaj, dehogy. Legfőljebb, csak ha én becézlek
elragadtatásomban, hogy én oroszlánom vagy én medvém.
Egyszer te is mondhatnád, hogy én vad-macskám ...

Rövid csönd

De te nem mondd ...

OIDIPUSZ Mikor Laiosz Delphoiba ment, nem mond-ta, mi
oka van rá?

IOKASZTÉ Csak befogatott, és ment. Soha nem szoltunk bele
egymás dolgaiba. Itt volt nekem Héra temploma és a palota
minden gondja: ügyelni a rendre, vigyázni a takarítókra,
szakácsasszonyokra, mosónőkre, ahogy ez egy rendes
királynéhez illik. Nem érdekelt engem, hogy hová megy
Laiosz és miért.

OIDIPUSZ Theiresziász sem mondta? Vagy Kreon? IOKASZTÉ Theiresziász sem, Kreon sem. Valami különös oka lehetett? OIDIPUSZ Talán. Talán hírét vette, hogy a fiú él... IOKASZTÉ Te, te hallottál erről valamit...? OIDIPUSZ Úgy tudom, akkoriban voltak ilyen kósza

hírek...

IOKASZTÉ Kreon ... Kreont azért küldted Delphoiba?

OIDIPUSZ Tartozom Laiosznak azzal, hogy megtudjam, amit ő tudni akart.

IOKASZTÉ ...Lehet, hogy él...? Ha Kreon megtalálja, akkor hazahozatjuk, ugye? Szép ruhákba öltöztetjük, felneveljük a többiekkel együtt...

OIDIPUSZ Azt a gyereket már nem kell nevelni, az már felnőtt férfi.

IOKASZTÉ *(ámulva)* Csakugyan. Milyen buta is vagyok. Egy pillanatra azt képzeltem, hogy úgy kapom vissza mint csecsemőt. Ha ez igaz, lesz öröm Thébában. Laiosz fia él!

OIDIPUSZ És jogos örököse Laiosz trónjának. Théba népe örülni fog, de te is örülni fogsz-e igazán? Kit akarsz látni a trónon, a fiadat vagy engem, akit imádsz? Vagy kit akarsz látni holtan kettőnk közül?

IOKASZTÉ Nem! Ez nem lehet... Ugye, te nem félsz tőle, úgy, mint Laiosz? Te szelid vagy...

OIDIPUSZ De szelid-e ő? Nem fél-e tőlem ő *anyanyira* ...?

IOKASZTÉ ...Miért van az, hogy aki fél, az öl. *(Tűnődve)* ...Aki bátor, az is öl... én meg csak vigyázok a mosóasszonyokra ... Jól elrendezett világ lesz így az a kulturált világ, aminek mi a bölcsője vagyunk?

OIDIPUSZ Amíg nincs bizonyosság, kár emésztelnünk magunkat. De ha véletlenül előkerülne, fölsimerné-e egy felnőtt férfiban a fiadat?

IOKASZTÉ Nem. Hacsak nem hasonlítana Laiosza annyira, hogy abból bárki más is fölsimerné Thébában...

OIDIPUSZ Gyermekek bőrén néha szokott lenni valami jel...

IOKASZTÉ Gyönyörű fehér bőre volt. Hibátlan, egyetlen folt vagy pattanás nélkül. És más jel sem volt rajta, ami felnőttkorára megmaradna, hat ujj vagy nyúlászaj vagy más, ami rémületbe ejti az anyákat.

OIDIPUSZ Gyakori, hogy a halálba kitett gyerekek mellé tesznek valami jelet a kezére vagy a lábára kötve, hogy legalább az alvilágban fölsimerjék, és az őt megillető helyre küldhessék a lelkét.

IOKASZTÉ Vékony bőrszíjon egy kicsike követ tettem a nyakába. Nem nagyobb, mint egy szilva magja. Szürke gránitkő, a közepe át van fúrva. Fiatal hiúz három foga fogja közre.

OIDIPUSZ Ez jelent valamit annak, aki érti a kövek és fogak nyelvét?

IOKASZTÉ A monda szerint Kadmosz úgy alapította Thébát, hogy sárkányfogakat vetett a földbe; azokból emberek keltek ki, akik azonnal ölni kezdték egymást. Kadmosz követ dobott közéjük, amire azonnal megbékéltek. Azóta farkasfogakkal körbevett kő a jelképe a Kadmosz család sarjainak. Laiosz pajzsán is ilyen van; az apjától kapta, de már az apja is úgy örökölte...

OIDIPUSZ Hol van most az a pajzs?

IOKASZTÉ A kamrában, valahol hátul. Soha nem vette kezébe senki. A farkasfogak nagyon nagyok lettek volna, azért használt kölyökhiúzfogat a mester...

OIDIPUSZ És erről csak te tudsz?

IOKASZTÉ Csak én. Mielőtt bepólyáltam, akkor tettem a nyakába. Aztán már nem látta senki.

OIDIPUSZ Egy jel a bőrön biztosabb volna.

IOKASZTÉ Nem volt. Pedig Laiosz bőrén bőven termett mindenféle lencse meg ilyesmi. A bal szemöldökén például volt egy keskeny fehér csík, mintha karddal odavágott volna valaki, és annak maradt volna ott a helye. Pedig nem, mert Labdakosznak is volt ugyanott, ugyanolyan ... és érdekes ...

OIDIPUSZ Mi az érdekes?

IOKASZTÉ ...Iszmené...

OIDIPUSZ Mi van Iszmenével?

IOKASZTÉ Tegnap vettem észre először, de valahogy nem is tartottam fontosnak. Tegnap még föl sem fogtam... és most sem értem, és megrémít ...

OIDIPUSZ De mi rémít meg?

IOKASZTÉ Én mindig hittem a csodákban, de soha nem gondoltam rá, hogy velem is megtörténhet... És most reszketek, és hideg félelem szorítja a szívemet... Iszmené bal szemöldökén is ott a vágás. Egy vékony csík. De neki vér szerint nincs köze sem Labdakoszhoz, sem Laioszhoz. Neki csak hozzád van köze és hozzám...

OIDIPUSZ De én Polübosz fia vagyok, akit Periboia szült.

Hogy örökölhette Iszmené Laiosz jegyét? IOKASZTÉ Ez az a csoda, amibe beleborzongok ...

Kreon sietve lép be, kezében fáklya

Kreon ! *(Odaszalad, átöleli)*

KREON Üdvözöllek, király, üdvözöllek, húgom! Valami baj van?

IOKASZTÉ ...Nem. Csak már úgy vártunk.

KREON *(a fáklyát egy tartóba teszi)* Hol van az ór? OIDIPUSZ Én zavartam el. Valaki, úgy látszik, eladta

az ólmot, amit az öröknek kiutaltunk. Mi újság

Delphoiban? Napvilággal váltalak. Voltál már ott-hon?

KREON Láttam, hogy itt még ég a fáklya, egyenesen idejöttem. A kérdésre, amiért mentem, a Püthia nem tudott válaszolni semmit.

OIDIPUSZ Úlj le, fáradt lehetsz. Iokaszté, hozass Kreonnak enni-innivalót.

KREON Nem, köszönöm. Ha nem haragsztok, megyek. Késő van. Örülök, hogy jó egészségben találatok benneteket. Ezt azért odaadnám, ha már úgylis itt vagyok.

OIDIPUSZ Mi ez?

KREON A szent jósnő küldi ...

OIDIPUSZ Iokaszté tudja, hogy miért mentél...

KREON *(bólint)* A Püthia azt mondta, hogy soha senki emberfiától nem hallott ebben az ügyben semmit. Én megkérdeztem, hogy az istenektől sem? Erre csak legyintett; szidta Apollónt, hogy nemcsak a sugallatokkal fukarkodik, de már a kengézt is csak apránként adagolja. Engem megdöbbsentett, hogy csak így beszél egy istenről. De mit csináljunk, ilyen időket élünk, ma már semmi sem szent, nem úgy, mint régen. De egy kis csomagocskát adott nekem. Azt mondta, Oidipusz király számára őrsi már hosszú ideje. A Püthia azt mondta, hogy csak te bont-hatod fel.

OIDIPUSZ Nem nézted meg?

KREON Nagy átkokkal sújtott, ha megnézem. És ott a pecsétje töretlenül.

Oidipusz feltöri a pecsétet. A vászonszerű csomagból egy bőrzacskó kerül elő

Vagy két tavasszal ezelőtt Periboia királyné járt nála jóslatért és tanácsért. De Periboia váratlanul megbetegedett, és mint tudjuk, néhány nap múlva ott Delphoiban meghalt. Halála előtt adta át ezt a jósnőnek, és egy üzenetet: „Fiam, Oidipusz, Théba királya; ha valaki valaha a szemére vetné, hogy nincs joga a trónra, mert ő ott idegen, vegye ezt az emléket. Ha megérti, mi ez, talán hasznára lesz, de talán nagyobb hasznára lesz, ha nem érti.”

OIDIPUSZ *(benyúl a zacskóba, kivesz egy kis követ)* Egy kis kő vagy kavics... *(Nézegeti)* Úgy látom, át van fúrva... *(Közömbösen)* Nem tudom, mi ez. De ha anyám utolsó ajándéka, illően megőrzöm. Köszönöm, hogy elhoztad, Kreon. Menj, pihenj. Jó éjszakát.

KREON Jó éjszakát. Milyen sápadt vagy, Iokaszté, nem érzed jól magad?

IOKASZTÉ ...Nem... semmi. Csak a holdvilág miatt látod így...

KREON A kis Iszmené jól van?

IOKASZTÉ Igen, szépen fejlődik...

KREON Jó hallani, hogy öröm van a házon. Jó éjszakát!

(Fogja a fáklyáját és elmegy)

Iokaszté elveszi Oidipusz tenyeréből a követ, nézi

OIDIPUSZ *(ismét belenyúl a zacskóba)* Ez is benne volt. Három kicsi fog. Valószínűleg leesett róla. IOKASZTÉ *(döbbszent, rémült)* Amikor itt beléptél azon a délutánon, engem sejtelmes, boldog gyönyörűség töltött el. Úgy éreztem, az istenek szólnak hozzám: itt van a férfi, aki a tiéd! Igazat szóltak, de kétértelmű volt a sugallat, és én félreértettem a boldogságomat. A férfi nem úgy volt az enyém. A bűn az enyém. Kétszeresen is. Egyszer, mert eldobtalak, és egyszer, mert ... Kimondani sem merem ... *(Sírva Oidipusz mellére borul)*

OIDIPUSZ *(nem szentimentális)* Ez elég cifra história, hogy királyian fejezzem ki magam.

IOKASZTÉ *(félve rebeget)* ...Fiam.

OIDIPUSZ Nézd, mama, én nem mondom, hogy nem vagyok megszeppenve, de az az igazság, hogy én ha az anyámra gondolok, Periboirára gondolok. Ha az anyai szeretet hiányzik, az ő szeretete hiányzik. És ne vedd udvariatlanságnak, de mindig idegesített, mikor anyáskodtál velem.

IOKASZTÉ Szörnyű a mi bűnünk, ezt nem bocsátják meg az istenek.

OIDIPUSZ Az isteneket most ne keverjük bele. Ők tudják, hogy mi, akármekkora bűn is ez, mégis ártatlanok vagyunk ebben a nászban, sőt azt is tudják, hogy én szívesen vettem volna magamra Théba kormányzásának gondját akkor is, ha a trón mellett nincs ott ráadásnak a királyné. Ne sértődj meg, amikor ez a nász először szóba került, illetve, hogy nem lehetek enélkül király, azt gondoltam: Zeuszra! Ez a nő akár az anyám lehetne! Nem mondom, hogy nem voltál csinos, de azt hiszem, sejtetted, hogy a trónod nélkül nemigen jött volna létre ez a bűn. Ne haragudj, mama, de ez a helyzet. Te pedig ne komplikáld a dolgot az istenek kétértelmű sugallatával. Rólam mindig mondták a lányok, hogy jóképű vagyok; egyszerűen az történt, hogy megláttál egy fiatal férfit, meg-tetszett, és hirtelen előntött a Iokaszté-komplexus ...

IOKASZTÉ Most mi lesz?

OIDIPUSZ Az istenektől nem kell félnünk, az emberektől igen.

IOKASZTÉ Megölnek?

OIDIPUSZ Meg.

IOKASZTÉ Téged is?

OIDIPUSZ Ha ez kitudódik, az összes isten együtt sem menthet meg minket, ha százszor király vagyok is.

IOKASZTÉ Ha meg kell halnunk, akkor már válaszszunk magunknak irgalmas halált, Van szerem, Oidipusz. Könnyű álmot hoz, és nem hoz ébredést. Reggel úgy találunk ránk majd egymás kezét fogva, és illő tisztelettel temetnek el, ahogy királynak és királyné-nak kijár. Főzők italt, mire jön a hajnal, mi már a Tartaroszban leszünk odalent.

OIDIPUSZ *(öniróniával)* Laiosz szelleme örülni fog nekünk.

IOKASZTÉ Hogyan ... ?

OIDIPUSZ Lesz ott egy kis zavar, mikor bemutatsz neki...

IOKASZTÉ Laiosz nincs ott, Zeusz vette magához. OIDIPUSZ Theiresziász szerint agyonverték valami útonálló a dauliszi szorosban.

IOKASZTÉ Micsoda?! Theiresziász hazudik!

OIDIPUSZ Én is azt hittem először, de Laiosz álmomban is megjelent. A dauliszi szorosban voltunk, és verekedtünk egymással. Én voltam az útonálló. Ő rám sújtott a fokosával, én kikaptam a kezéből, és vissza-vágtam rá. Aztán a lovak elragadták. Ezt álmodtam. Ez nem azt jelenti, hogy Zeusz ragadta el.

IOKASZTÉ Honnan tudod, hogy Laiosz volt?

OIDIPUSZ Magas volt, erős, hajában, szakállában ősz szálak. A hangja mély volt, ahogy rám kiáltott: „Hágd meg az anyádat!” Ki hitte volna, hogy szó szerint érti?! Szerinted ez az álom azt jelenti, hogy Zeusz ragadta el?

IOKASZTÉ Nem, ez nem azt jelenti. De hogy lehettél te az útonálló?

OIDIPUSZ Az álmok néha nagyon furcsák, de a saját álmomban csak nem lehettem én még Laiosz is?!

IOKASZTÉ Minden olyan zavaros, így nem lehet tovább élni

...

OIDIPUSZ Ha együtt meginnánk a főztödet, a gyerekek itt maradnának védtelenül.

IOKASZTÉ Kreon vigyázna rájuk.

OIDIPUSZ Egy bűnös pár bűnben fogant gyermekeit, akármilyen felvilágosult is a mi korunk, nem fogja megvédeni senki.

IOKASZTÉ Mit teszünk ...? Mit tegyek ...?

OIDIPUSZ Egy bűnös pár bűnben fogant gyermekeit, akármilyen felvilágosult is a mi korunk, nem fogja megvédeni senki.

OIDIPUSZ Nézd, mama, én nem mondom, hogy nem vagyok megszeppenve, de az az igazság, hogy én ha az anyámra gondolok, Periboirára gondolok. Ha az anyai szeretet hiányzik, az ő szeretete hiányzik. És ne vedd udvariatlanságnak, de mindig idegesített, mikor anyáskodtál velem.

IOKASZTÉ *(bólint, két lépést tesz, megáll)* És ha ti-tokban tartanánk? Amit mi ketten tudunk, azt nem tudja rajtunk kívül senki más.

OIDIPUSZ Minden titok addig titok, amíg csak egy emberé. Ha valamit ketten tudnak, azt előbb-utóbb már mindenki tudni fogja.

IOKASZTÉ *(lassan bólint)* ...Ha ketten tudják, már nem titok ... Őlj meg engem, Oidipusz. Te egyedül megőrizheted ... Őlj meg.

OIDIPUSZ Még anyagvilkos is legyek? Azért minden-nek van határa ...

IOKASZTÉ *(kivesz az egyik tartóból egy fáklyát)* Héra meg fogja adni papnőjének a választ. *(Elindul, a kapuból visszafordul)* Nem félek, csak, tudod, akármilyen nyomorúság sújtja is a halandót *(szinte bocsánatkézően)*, aki él, az mind szeret élni. *(Elsiet)*

OIDIPUSZ *(kis szünet után, halkán)* Khioné! Khioné!

(Harmadszorra hangosan) Khioné!

KHIONÉ *(néhány pillanat múlva, borzas hajjal)* Parancsolj, Oidipusz!

OIDIPUSZ Hallgatóztál?

KHIONÉ A hálókamrámban voltam. Onnan futottam. Azt hiszem, aludtam is, mikor meghallottam, hogy kiáltasz.

OIDIPUSZ Vagy megvártad, míg harmadszorra kiáltok...?

KHIONÉ Én csak egyet hallottam, és futottam. Bocsáss meg, de a hajam is kócos.

OIDIPUSZ Összekócolhattad szándékkal is ...

KHIONÉ Azt inkább rád bíznom.

OIDIPUSZ Iokaszté tudja, hogy a kedvemre vagy. KHIONÉ *(kis mosollyal)* Szemérmesen fogalmazol. OIDIPUSZ Mert szemérmes vagyok. Ugyanez nem mondható el rólad.

KHIONÉ De ez neked igencsak kedvedre van.

OIDIPUSZ Iokaszté kétségbe van esve.

KHIONÉ Te bevallottad neki?

OIDIPUSZ Csak nem képzelted, hogy én, a király hazudozni fogok?

KHIONÉ Félnem kell a haragjától, vagy megvédesz? Vagy tőled kell félnem, hogy eldobsz, hogy helyreálljon a családi béke?

OIDIPUSZ Tőlem nem kell félned. De én félek, hogy Iokaszté ... A féltékenység néha örületbe kergeti a nőket. Még az istennők között is előfordult, hogy féltékenységből olyat tettek, amitől elborzadtak az égiek is.

KHIONÉ Hol van?

OIDIPUSZ Elrohant Héra templomába.

KHIONÉ Talán ott megnyugszik.

OIDIPUSZ Nem úgy rohant el, mint aki nyugalmat keres.

KHIONÉ Mit kívánsz, mit tegyek?

OIDIPUSZ Ha utánamennél ...

KHIONÉ Utána ...? Én ...? És mit csináljak?

OIDIPUSZ Vigyázz rá.

KHIONÉ Hogyan? Hiszen most én vagyok, akit a világon a legjobban gyűlöl.

OIDIPUSZ Olyan furcsa volt a szeme. Valami esztelenséget fog elkövetni ...

KHIONÉ Héra templomában? Mit lehet ott elkövetni?

OIDIPUSZ A megcsalt szerelem leleménye határtalan ...

LŰKONISZ *(berohan)* Uram, király! Bocsáss meg! A királyné ...!

OIDIPUSZ Mi történt?

LŰKONISZ A királyné meghalt!

OIDIPUSZ Mit beszélsz?

LÜKONISZ A királyné meghalt. Mikor elkergettél a kaputól, gondoltam, körbejárom a palotát meg a teret, aztán visszajövök az őrhelyemre, addigra talán elmúlik a haragod, és meghallgatod, ha kegyelemért könyörgök . . .

OIDIPUSZ A királynéről beszélj, ember!

LÜKONISZ Héra temploma előtt jöttem, zajt hallottam fönt a tetőn. Egy nőalak állt a tető szélén, kezében fáklya, aztán mintha repülni akarna, fölugrott előre a levegőbe. A fáklya mint az üstökös az égen. Oda-rohantam. Halott volt. A fáklya még lobbant egyet, aztán kialudt.

KHIONÉ Zeusz !

LÜKONISZ Egy lándzsást odaállítottam a királyné mellé. . .

OIDIPUSZ Menj Kreonhoz!

LÜKONISZ Kreon meg fog ölni engem, mert elhagytam az őrhelyet.

OIDIPUSZ Hányan vagytok összesen örök?

LÜKONISZ Kettes. Én meg a társam, akit odaállítottam. Hűszan voltunk, de mikor megtudtuk, hogy őlmot fognak önteni a fülünkbe, a többiek mind elmenekültek, csak mi ketten maradtunk; mert már nem maradt annyi ór, aki minket lefogott volna. OIDIPUSZ Kreonnak vannak embertelen ötletei. Össze

tudnál gyűjteni egy palotaórségre való csapatot?

LÜKONISZ Ha nem kell süketté tenni őket.

OIDIPUSZ Nem kell.

LÜKONISZ Mondhatom nekik, hogy Zeuszra megígérted?

OIDIPUSZ Zeuszra megígérem.

LÜKONISZ Össze tudom szedni.

OIDIPUSZ Kétszer húszat is?

LÜKONISZ Kétszer húszat is. Ha kapunk ételt, ruhát, lándzsát.

OIDIPUSZ Reggelre?

LÜKONISZ Reggelre.

OIDIPUSZ Kinevezlek a palotaórség parancsnokának. Csak én parancsolok neked, és csak nekem engedelmességed. És az embereid is.

LÜKONISZ Megesküszünk Zeuszra.

OIDIPUSZ Reggel körbeveszitek Héra templomát, lokasztét a legnagyobb pompával oda fogjuk eltemetni. Utána bezárjuk a templomot, hogy a főpapnő örök nyugalalmát senki ne zavarja. Menj !

LÜKONISZ Béke veled, uram, és bocsásd meg, hogy rossz hírt hoztam.

OIDIPUSZ Várj ! Mi a neved?

LÜKONISZ Lükonisz vagyok, Polüphontész fia.

OIDIPUSZ És mi az apád?

LÜKONISZ Apám már nem él.

OIDIPUSZ És mi volt, míg élt?

LÜKONISZ Laiosz király kocsihajtója volt.

OIDIPUSZ Menj.

Lükonisz elmegy. Oidipusz tündödvé néz utána

KHIONÉ Mit gondolsz, véletlen baleset, vagy szándékosan vetette le magát?

OIDIPUSZ Ha véletlen, kiáltott volna, és a kiáltás idehallatszik. De Théba népe úgy tudja meg, hogy baleset volt. Egy kő megbillent a lába alatt, és ő lezuhant. Te ott álltál nem messze tőle, és láttad. Héra nem mentette meg a papnőjét. Nagy fájdalmunkban most majd Zeuszhoz fordulunk.

KHIONÉ Értelek . . .

OIDIPUSZ Remélem, hogy nem. És te is reméld . . .

(Függöny) Második kép

Szín: mint az előző. Másnap, nappal. A bejáratnál széles terpeszben, háttal a közönségnek, két lándzsás áll, kinyújtott karjukban a lándzsák x alakban elzárják a bejáratot. Hirtelen utat engednek.

Lükonisz díszes ruhában besiet, vizsgálódva körbejárja az udvart, benéz az oszlopok mögé

OIDIPUSZ (a tér felől jön. A lándzsások utat engednek neki) Megdicsérek, Lükonisz.

LÜKONISZ *(boldog, büszke, nem talpnyaló)* Köszönöm.

OIDIPUSZ Jól csináltál mindent. Nagyon jól. Talán csak a máglya volt egy kicsit nagyobb a kelletténél. Volt egy pillanat, mikor föltámadt a szél, féltem, hogy a végén még egész Théba leég.

LÜKONISZ Nagy amforákba hordattam vizet. Ott álltak készen a templom mögött, ha erősebben föltámadna a szél.

OIDIPUSZ *(elégedetten)* Derék. A gyász mindannyiunkat letör, de a saját fájdalmunk sem ment föl bennünket, hogy közben szüntelenül ne aggódjunk Théba miatt.

Khioné kiszalad. Kís korszóban bort hoz, tölt egy kupába

Köszönöm, Khioné.

Khioné nézi Lükonisz, Lükonisz nézi Khionét

(Néz egyikről a másikra) A kőművesek mikorra végeznek?

LÜKONISZ Napszálltaig befalazzák a templom bejára-tát. Úgy gondolom, egy-két napig még ott állunk körülötte, hátha valaki gyülekezni akarna Héra templomáért. Úgy fog tűnni, mintha díszőrség állna lokaszté urnája miatt, hogy nyugalma legyen odabent.

OIDIPUSZ Okos. *(Iszik egy kortyot)* De remélem, hogy Théba népe megérti, hogy lokaszténak szent nyugalomra van szüksége. Azonkívül az ő véletlen balesete azt is bizonyítja, hogy maga az épület sem elég biztonságos. Kövek és téglák mindig megmozdulhatnak, és mások is szerencsétlenül járhatnak. Építünk új templomot. Hogy ne adjunk okot semmiféle fölösleges szóbeszédre, azt mondtuk, hogy Khioné mellette állt, mikor a baleset történt. Minden hitelesebb, ha van rá tanú. Khioné megértette ezt. Te is megérted?

LÜKONISZ A szerencsétlenség megtörtént, helyes, ha nem tetézzük még kétséggel is. Jobb, ha Thébának nyugalma van.

OIDIPUSZ *(bólint, iszik egy kortyot)* Köszönöm, Khioné, elmehetsz.

Khioné kisiet

Szép lány, ugye?

LÜKONISZ *(nagy zavarban)* Nagyon szép.

OIDIPUSZ Tetszik neked . . . ?

LÜKONISZ A palotád őrizetét bíztad rám, mindenkire egyformán kell vigyáznom, aki bent van, akár tetszik neked, akár nem.

OIDIPUSZ Láttam, ahogy ránéztél, és láttam, ahogy ő rád nézett. Lokaszté miatt ma gyász van. De holnap neked adom feleségül. Azt kívánom, hogy, aki a palotámat őrizi, jól érezze magát a földön. Persze, csak ha akarod.

LÜKONISZ Ha nekem adod, jól fogom érezni magam a földön.

OIDIPUSZ Örülök.

LÜKONISZ De csak akkor, ha Khioné is akarja. OIDIPUSZ

Örülni fog. Láttam a szemén. Mondd, Lükonisz, az éjjel említetted, hogy már nem él az apád.

Beteg volt vagy nagyon öreg?

LÜKONISZ Nem volt beteg, és csak néhány ósz szál volt még a hajában. Baleset érte . . .

OIDIPUSZ Baleset . . . ?

LÜKONISZ Azt mondták . . .

OIDIPUSZ De te nem hiszed . . . ?

LÜKONISZ A szerencsétlenség megtörtént, helyes, ha nem tetézzük a bajt kétséggel is . . .

OIDIPUSZ Mi volt a szerencsétlenség?

LÜKONISZ Lezuhant egy szikláról Phikion hegyén. Kreont vitte oda, de Kreon egyedül jött vissza. Kreon meg akarta nézni, hogy hol vetette le magát : a szfinx. Apám kihajolt egy szikláról, és lezuhant.

OIDIPUSZ De te nem hiszed . . . ?

LÜKONISZ Kreon ezt mondta. Kreon jó volt hozzám, bevett az őrségbe, így volt mit ennünk.

OIDIPUSZ Kreon jó ember, de te nem hiszed, amit mondott ... ?

LŪKONISZ Odamentem én is. Ahol kocsival meg lehet állni, onnan nem lehet lezuhanni. Apám nem szokta egyedül hagyni a lovakat. De onnan nem messze van egy szirt, ahonnan le lehet . . . Ha valaki szándékkal ugrik, . . . vagy ha ledobják.

OIDIPUSZ Nem gondolod, hogy ez kemény vád? LŪKONISZ Ott ilyen magas a szikla mellvédje, azon nem lehet véletlenül keresztülesni . . .

OIDIPUSZ És mit gondolsz, miért ...?

LŪKONISZ Nem tudom.

OIDIPUSZ Azt mondtad, apád Laiosz kocsihajtója volt. Otthon nem beszélt arról, hogyan halt meg Laiosz és a szolgák?

LŪKONISZ Csak azt mondtad, hogy Zeusz magához vette Laioszt.

OIDIPUSZ Mást nem mondott?

LŪKONISZ Nem.

OIDIPUSZ Soha?

LŪKONISZ Soha.

OIDIPUSZ És te ezt elhitted?

LŪKONISZ Annyi minden történet kering az istenek-ről. Nem is olyan régen még itt jártak a földön. OIDIPUSZ És mit gondolsz, apád nem mondhatott valamit Kreonnak Laiosz haláláról? Valami mást? LŪKONISZ Ha Kreon meg akart tudni valamit, amit apám tudott, akkor biztosan meg is tudta.

OIDIPUSZ Miből gondolod?

LŪKONISZ Senki nem veszi el valakinek az életét, amíg el nem vette a titkát. Apám meghalt. Ha Kreon ölte meg, csak az után, miután megtudta, amire kíváncsi volt. De lehet, hogy mindez csak képzelődés. Bocsáss meg, ha összevissza beszéltem, de az, hogy nekem ígérted Khionét, azt hiszem, megzavarta az eszemet.

OIDIPUSZ *(elnézően)* Nem csodálom. Bár elég nehéz lehet a te eszed megzavarni. Nos, felejtse most el Kreont, szolgálj a királyt.

LŪKONISZ Életem a kezében.

OIDIPUSZ *(bólint)* Az enyém is a tiédben. Menj, örködj, és vigyázz rám. Zeusz kísérlen!

Kreon jönne be a kapun, de az örök nem engedik be

(Derűsen) Látod, Kreon, lakat van a kapun. Engedjétek be. *(Az örök nem mozdulnak, Lükoniszhoz)* Mi az, ólmost öntöttél a fülükbe?

LŪKONISZ Dehogy. Micsoda ör lenne az, aki nem hallja meg a neszeket. Külön jelszó nélkül csak téged engednek át és engem. *(Az örökhöz)* „Zeuszra!” Engedjétek be!

Az örök beengedik Kreont

KREON *(bejön. Lükonisz kifelé indul)* És hogy fogok kimenni? LŪKONISZ Az istenek mindent megoldanak. *(Elmegy)* KREON Szemtelen kölyök !

OIDIPUSZ De nagyon tehetséges. Jól szervez. Az eszét mintha maga Athéné istennő vezetné. Látja, hogy hogyan függenek össze a dolgok, és látja az embereket a dolgok mögött.

KREON *(lebecsülve)* De nagyon fiatal.

OIDIPUSZ *(dicsérően)* És nagyon fiatal.

KREON Nagy jövőt szánsz neki?

OIDIPUSZ Khionét szántam neki.

KREON Khionét?

OIDIPUSZ Holnap megkapja tőlem feleségül. Hozzá a Hesztia-völgyi földet, rajta a házzal, ami régen Laiosz vadászháza volt.

KREON Szép ajándék. És Khioné mit szól hozzá?

OIDIPUSZ Tetszeni fog neki. Nem árt, ha egy kicsit kiszéllőzteti a szép fejcskáját. Szegény a végén még belebolondul, mert már maga sem tudja, kinek a be-sűgője. Nekem sűg rólad, rólam sűg neked vagy mind-kettőnkéről Theiresziásznak, vagy fordítva. Látod, még felsorolni is bonyolult.

KREON Nekem nem sűg ! Igazán nem azért hoztam a palotádba, hogy nekem rólad . . .

OIDIPUSZ Persze, persze, ezt csak úgy mondtam, félig tréfásan.

KREON De én félig sem gondoltam!

OIDIPUSZ Mondom, hogy tréfáltam.

KREON Királyok tréfáin néha nehéz kacagni. KHIONÉ *(még egy kupát hoz)* Talán te is megszomjaz-tál?

KREON Köszönöm.

OIDIPUSZ Khioné, tetszik neked Lükonisz, a testőrség főparancsnoka?

KHIONÉ Szívesen leszek a felesége, ha úgy gondolod.

OIDIPUSZ Holnap.

KHIONÉ Ahogy akarsz. Azért adsz neki, hogy ne legyek itt, vagy azért, hogy ott legyek mellette és a gondolataim mellett?

OIDIPUSZ Arra nem is gondolsz, hogy azért, mert te tetszel neki, ő tetszik neked, és azt szeretném, hogy örüljete egymásnak.

KHIONÉ Ű tetszik nekem, és jó, hogy én is tetszem neki, és biztosan örülni fogunk egymásnak, akaratom szerint, de azért kíváncsi vagyok, hogy itt voltam-e terhedre vagy ott akarsz fölhasználni?

OIDIPUSZ Azt akarom, hogy siring hű, jó felesége légy.

KHIONÉ *(kis főhajtással)* Siring hű, jó felesége leszek. *(El)*

KREON Sok a megbeszélőnivalónk, Oidipusz.

OIDIPUSZ Hallgatlak.

KREON De mindenekelőtt: Iokaszté hűgom halála mély szomorúságba borít engem. Szegénynek nem adatott hosszú földi élet, és abban sem adatott neki sok öröm. Igazából az istenek csak azt a rövid időt áldották meg boldogsággal, amit veled töltött. Ezért én mint a bátyja, az ő nevében is külön hálás vagyok neked. Nagy az én gyászom, de Thébában a legnagyobb gyász természetesen a tiéd, az enyém csak azután következhet. Ószintén együtt érzek veled, és ha meg is szűnt most közöttünk az élő kapocs, az emlékére esküszöm, hogy továbbra is mindenben számíthatok rád; mint rokonra is, mint rangban utánad következő első alattvalóra is.

OIDIPUSZ Köszönöm, Kreon. Szép beszéd volt. De ha jól értettem, államügyekről is akartál szólni. Ami Thébát érinti, az számomra mindig fölötté áll minden személyes gondnak, bánatnak vagy örömmnek.

KREON Híreim vannak. Jók és rosszak.

OIDIPUSZ Halljam a jókat.

KREON A hírek kétarcúak. Nem külön jók vagy rosszak, együtt van bennük mind a kettő. Atyád, Korinthosz királya meghalt. Nem hivatalos udvari futár jött, egy jó emberemtől tudom a hírt. Ma reggel hozta; hogy nem szaladtam vele azonnal hozzád, bocsásd meg nekem, de gondoltam, annak is van határa. hogy egy király mennyi gyászt tud egyszerre elviselni.

OIDIPUSZ Szegény Polübosz atyám. Milyen betegség vitte el? KREON Nem volt beteg. Nagyon öreg volt. Te magad igen késői gyermeke voltál, már akkor is ősz lehetett, mikor te születél. Késői gyermekek fiatalon lesznek árvák.

OIDIPUSZ Zeusz adjon neki nyugalmat.

KREON Korinthoszban most azon tanácskoznak, hogy téged fognak megkérni, fogadd el a korinthoszi királyságot is. Théba és Korinthosz királya leszel. Ez a hír vigasztaló arca.

OIDIPUSZ Kevés csepp vigasz az ürmös kupában. De elgondolkoztató. Talán Korinthosznak is, Thébának is hasznára válhat.

KREON Oidipusz Korinthosz fényes trónján egy meg-bizható helytartóval Thébában . . .

OIDIPUSZ Úgy látom, számodra nem is annyira kétarcú ez a hír ...?

KREON Sajnálom Polüboszt, mondják, jó király volt, és sajnálom, hogy meghalt, mert ez neked bánatot jelent. De az egész végül is Théba javára válhat, és e fölött nem szégyen örülnünk.

OIDIPUSZ Gyászoljuk Polüboszt, és örömmel várjuk, míg a korinthoszi küldöttség ideér.

KREON Még egy hírem van. Ez kedvedre lesz, mert bizonyossá vált a bizonytalan. Való igaz, hogy Laiosz király fia nem pusztult el a Kithairon hegyén.

OIDIPUSZ Ez eddig egyáltalán nincs kedvemre, hacsak nincs valami jobb folytatása. Például, hogy megtaláltad.

KREON Megtaláltuk a nyomát. És ha a fonál egyik vége megvan, csak idő kérdése, hogy meglegyen a másik vége is. Akire az ügyet bízom, hogy mestere a nyomozásnak.

OIDIPUSZ Örömmel hallok. Kíváncsi vagyok, melyik birkanyáját őrzi Théba mezeit.

KREON Akit megbízom, olyan, mint a kopó, ha egy-szer nyomon van, nem ereszi el a zsákmányt. A nyomok elvezetnek Thébából.

OIDIPUSZ Akkor talán abba is hagyhatnánk a kutatást. Utóvégre nem zörgethetünk meg minden bokrot Peloponnészosztól Arkadiáig.

KREON A nyomok Korinthuszba vezetnek.

OIDIPUSZ Korinthusz nem Théba. Nagy királyság. Ott nem könnyű megtalálni valakit.

KREON Az emberem ma délelőtt már vissza is indult. Egyébként ő hozta a gyászhirot Polüboszról. Meg kellett emelnem a bérét, mert megnőtt a kockázata, ugyanis a szálak magasabb körökbe vezetnek. Nem le-hetetlen, hogy valamelyik volt játszótársad ó.

OIDIPUSZ Az különös játéka lenne, a sorsnak.

KREON Annyit tudunk, hogy a gyermeket egy pásztor találta meg, aki továbbadta egy kalmár hajósának, aki Korinthusznál, Szükion közelében a vízre lökte a kosarat a gyerekkel azon a helyen, ahol a királyi mosó-nők szoktak mosni. Ennyit tud az emberem.

OIDIPUSZ Akkor lehet, hogy valamelyik mosónő nevelte föl.

KREON Ki fogjuk deríteni. És nyugodt lehetsz, az emberem parancsod szerint meg fogja ölni, Théba ja-vára, bárki is legyen, bárhol is legyen.

OIDIPUSZ Ez igazán jó hír.

KREON Tudtam, hogy örülni fogsz.

OIDIPUSZ Néha egy királynak is lehet egy-egy öröm-teli perce. De egyre inkább úgy érzem, hogy nem is olyan fontos ez, mint ahogy először hittem. Legközelebb mondd meg az emberednek, hagyja az egészet a fenébe. Fizesd ki, és hagyja a fenébe! Rossz befektetés volt, de ennyit még kibír Théba!

KREON Azt hiszem, *azelőtt* már nem találkozom veled ..

OIDIPUSZ Na, nem olyan nagy baj. Legföljebb egy halandóval kevesebb alattvalója marad Korinthusz királynának. Köszönöm az igyekezetet.

KREON Téged szolgállok. Azért is esik egy kicsit rosszszul, hogy a palotaórséget kivetted a kezemből. Ez rontja a tekintélyemet a fiatalok előtt, és ha a király első emberének a tekintélye romlik, az árt a király tekintélyének is.

OIDIPUSZ A palotaórség a tiéd volt. De ólmot akartál öntetni az örök fülébe. Milyen ór az, aki nem hallja meg a lopakodó lépteiket?

KREON Emlékezz, az ólom Theiresziász ötlete volt. Hogy komolyan gondolta-e vagy sem, nem tudom, de azonnal elhíresztelte, mire az örök annyiféle futottak, ahányan voltak.

OIDIPUSZ Lehet, hogy elhamarkodottan döntöttem. De ha legközelebb megint szétszaladnak az embereid? KREON Nem fognak még egyszer szétszaladni. OIDIPUSZ Kétszer ugyanazt a hibát elkövetni nem bölcs ember szokása.

KREON Nem követem el másodszor. Holnap visszavonod a parancsod?

OIDIPUSZ Nem szerencsés, ha a király visszavonja egy parancsát. Ha ma így, holnap meg az ellenkezője, ez a nép szemében joggal kelt visszatetszést, megrendül a bizalma, és nyugtalanodni kezd. Nekünk épp az a dolgunk, hogy biztosítsuk a szorgos munkához a nyugalmat. Ne légy türelmetlen, Zeusz majd elrendez mindent. Holnap nem csapunk nagy lakodalmat. Lükonisz megfogja Khioné kezét, és elvezeti az új házába, amit neki adok. Használta valaki Laiosz halála óta azt a házat?

KREON Nem. Sőt Laiosz is csak nagyon ritkán. Pedig szép kis ház. Kő az alapja, thesszáliai vörösfenyőből vannak az oldalai, és míg Laiosz élt, minden tavasszal átkenték méhviasszal.

OIDIPUSZ Akkor most nagyon elhanyagolt lehet. Ha összeszednél néhány embert még ma, és egy kicsit

rendbe tennék. Nagy szegény lenne, ha a királyi ajándékról kiderülne, hogy nyomortanya.

KREON Meglesz.

OIDIPUSZ De ők ne tudjanak róla. Meglepetés legyen. És ha bent van az ifjú pár, talán nem ártana, ha kívül néhány ember éjszaka is vigyázna.

KREON Mire?!

OIDIPUSZ Mondtad, hogy vörösfenyő, és át van itatva méhviasszal. Tudod, hogy milyen figyelmetlenek ezek a fiatalok a nászéjszakán, esetleg véletlenül feldöntenek egy fátylát, pillanatok alatt porig éghet az egész. Jó, ha valaki van a közelben, hogy legalább jelenthesse, mi történt.

KREON *(ámulva)* . . . Úgy értsem ...?

OIDIPUSZ Khioné túl sokat látott itt, és túl sokat hallott. Nem jó, ha a király magánéletén csámcsog Théba népe, és az kiszámíthatatlan, hogy egy nő mikor és miért kezd el fecsegni, mondjuk a férjének, aki éppen Lükonisz, a tragikusan elhunyt, kocsihajtó fia. És vajon nincs-e titka Lükonisznak, olyan, ami ha egy-szer napvilágra jut, megremegetheti Théba trónját.

KREON Mire gondolsz?

OIDIPUSZ Ha tudja vagy sejtí, hogy az apja nem véletlen áldozata lett, hanem Kreon ölte meg. Kreon az első ember a király után, és ha kiderül, hogy gyilkos, az árnyékot vet a trónra is. Lükonisznak van titka. Lükonisz okos, és úgy gondolja, hogy amíg nem fecsegi el, addig biztonságban van, mert ha egyszer be-szél, akkor már nem lesz többé szükség órá. De nekem az a véleményem, hogy nem kell mindenki titkára okvetlenül kíváncsinak lennünk. Mindenkinél személyes joga, hogy titkai lehessenek, és azt zavartalanul megőrizhesse akár a haláláig is.

KREON Thébának nagy királya van.

OIDIPUSZ Khioné szép, Lükonisz okos, ez csak megnehezíti a királynak a döntést, de a királynak a legnehezebb pillanatban is a nép érdekében kell döntenie. A nép érdeke azt kívánja, hogy a király személye folt nélküli példakép legyen. Sem rágalom, sem kétely, sem emberi gyengeség gyanúja ne kezdhesse ki. Csak így tud kormányozni alattvalói javára. Nekem minden alattvalóm kedves, és nem telik benne örömem, hogy bárkit is ... De ez hozzátartozik a szakmához. Ha a fában féreg van, ki lehet vágni a férget, de ha biztos akarsz lenni a dolгодban, jobb, ha az egész fát kivágod.

KREON Találó hasonlat.

OIDIPUSZ Neked mit mondott Polüphontész, mielőtt meghalt?

KREON *(meglepetten)* . . . Polüphontész? Nem szoktam a kocsihajtóval beszélgetni. Szerintem jobb, ha az utat figyel. Arra gyanakszol, hogy valami titka lehetett?

OIDIPUSZ Nem gyanakszom semmire. Mi titka lehet egy kocsihajtónak?

KREON Ha volt is neki, a fa kidőlt, s vele a féreg is.

OIDIPUSZ Bizom benned. És hügod fölötti gyászodban fogadd királyi részvétemet.

KREON *(kicsit meghajol, kifelé indulna)* Engedjétek ki! *(Az örök nem moccanak. Kreon kérdően néz Oidipuszra, aki vállat von, hogy ő se tudja. Kreon dühösen)* Zeuszra! Engedjétek ki! *(A lándzsák szét-nyílnak. Kreon fölényesen)* A legerősebb zár is gyöngye, ha megvan hozzá a kulcs. *(El)*

OIDIPUSZ Az istenek minden problémát megoldanak.

Harmadik kép

Szín: mint az előzőekben, néhány nappal később. Az udvar üres. Az asztalon nagy korsóban bor, mellette üres kupák, két tálon gyümölcs. A kapuban egy ór áll, Eüdahtosz nem túl feszesen.

Theiresziászt a kapuig a gyerek vezeti, akit ott egy mozdulatlan elbocsát, majd be akar jönni

EÜDAKTO SZ *Áll!* Ki vagy?!

THEIRESZIÁSZ *(azonnal tapogatóan előretartja a két kezét)* Vak vagy, hogy nem látod, hogy én vagyok, Theiresziász, a vak! Engem mindenki ismer Thébában. Gyűlésbe hivatott a király. *(Indulna)*

EÜDAKTOSZ *(nekiszegzi a lándzsát) Állj!*
THEIRESZIÁSZ Mit ordítasz, mint a szomjas öszvér?! Halálra rémíted az embert! *(Megérinti a lándzsát, kicsit megtapogatja a hegyét)* Hiszen te Eüdaktosz vagy. Profosznak, a tiszteletre méltó takácsnak a fia. Kronikoszhoz jársz a gümmaszionba, és a mlútkorában úgy elfenekeltek, hogy apád a királynál tett panaszt. Azon-kívül most még két tekercs vásznat küldött Kreon-nak, hogy a palotaórségbe fölvegyen. Látod, ennyi mindent tudok én rólad, és még sok egyebet is, pedig én vak vagyok, neked meg van két látó szemed, is-mersz is, hiszen az utcán illően szoktál köszönni, most mégis azt kérdezed, ki vagyok. Azt hiszed, azért, mert lándzsa van a kezében, muszáj rögtön hülyének lenned? Pedig a fenekelés óta állítólag már megismered a betűket is. Te már értelmiségi vagy, használd az eszed! *(Bemegy. Körülnéz. Tölt magának, iszik néhány kortyot)*

Profosz sietve jön, be akar lépni

EÜDAKTOSZ Állj! Ki vagy?
PROFOSZ Ide figyelj, kisfiam! Az még rendben van, hogy két tekercs vásznamba került, hogy téged ide fölvegyenek, de ha te most viccelni akarsz velem, kaphatsz két akkora pofont, hogy Zeusz is azt hiszi, hogy ő mennydörög! Megértetted?!

EÜDAKTOSZ Igen, papa ...
PROFOSZ *(belép)* Üdvözöllek, Theiresziász. THEIRESZIÁSZ Üdvözöllek, Profosz. Derék, kötelesség-tudó fiad van.
PROFOSZ Kötelességtudó. De ha az a kötelessége, hogy a saját apját se ismerje meg, én megtanítom, hogy megismerje.
THEIRESZIÁSZ Tölts magadnak. Önkihasználó ...
PROFOSZ Tessék?
THEIRESZIÁSZ Autoszerviz, ha így jobban érted.
Profosz *vállat von*, tölt

Ha a fiadat kirúgnák az órségből három tekercs vászonért magam mellé veszem.

PROFOSZ Kreon csak kettőt kért.
THEIRESZIÁSZ Azért kérek én hármat. Presztízsből.
PROFOSZ Mindig olyan szavakat használ, amiket nem értek. Azt hiszem, nincsenek is ilyen szavak. A három tekercsen majd gondolkodom. Talán kettő és fél is elég lenne. Meg tudnád a jóslásra tanítani? Nem nagyon nehéz?
THEIRESZIÁSZ Jóslani egyáltalán nem nehéz, hogy beváljon, az a művészet.
Kreon jön

EÜDAKTOSZ Állj! Ki vagy?
KREON Kreon vagyok, a király első embere! Nem is-mersz meg? Én vagyok a főparancsnokod. EÜDAKTOSZ Mit akarsz?
KREON Be akarok menni!
EÜDAKTOSZ Jelszó?
KREON Katángkóró.
EÜDAKTOSZ Micsoda?!
KREON Katángkóró.
EÜDAKTOSZ Nem mehetsz be!
KREON Ide figyelj, Eüdaktosz! Engem jól ismersz, nem az a dolgod, hogy velem szórakozz! Érted? EÜDAKTOSZ Mit mondtál, mi a jelszó?
KREON Katángkóró.
EÜDAKTOSZ Én ilyen jelszóra nem emlékszem.
KREON Hát mire emlékszel?
EÜDAKTOSZ Valami más volt, de már elfelejtettem. Itt mindenki csak jön-megy, teljesen megzavarják az ember esztét!
KREON Ezt holnap még majd gyakoroljuk. *(Félretolja az útból, és bemegy)* Üdvözlét nektek! *(Profoszhoz)* A fiú egy kicsit még ügyetlen, de majd belejön. *(Tölt magának)*
PROFOSZ *(Theiresziászhoz)* Lehet, hogy megadom a hármat.
Kronikosz jön
EÜDAKTOSZ *(félreáll)* Jó napot, tanár úr! Fáradj be! Vigyázz a küszöbre!

KRONIKOSZ *(belép)* Üdvözlét a gyűlésnek! *(A borra)* Ingyen van? *(Iszik)*
OIDIPUSZ *(a házból jön)* Zeusz legyen veletek! Töltsétek bort! Üljetek le!

Mind leülnek

Azért hivattalak benneteket, mert fontos dolgokat kell megbeszélünk. Köszönöm, hogy eljöttetek.
PROFOSZ Nekem a küldönc azt mondta, a király parancsa, eszembe sem jutott, hogy ne jöjjenek ... szóval nem a magam akaratóból... azt hiszem, nekem akkor nem jár a !köszönet. Nem szeretném, ha azt hinnéd, hogy én azt hiszem, hogy nekem is jár ... *(El-hallgat, mint egy lejárt lemez. Kis csönd)* Elnézést, ha nem jól szoltam, de ott vannak a vásznak a fehérítő-ben, és ha tudtam volna, hogy úgy is lehet, hogy ne jöjjenek ... Elnézést, ha nem jól szoltam ...
OIDIPUSZ Köszönöm, hogy a vének tanácsának képviselőként szakítottál időt, hogy eljöjj, és remélem, hogy ennek vásznaid világhírű fehérsége nem vallja kárát. Kronikosz, légy szíves, jegyezd föl, amit itt meg-beszélünk. Véletlenül tudom, hogy jelentős történelmi munkán dolgozol; mai gyűlésünk főbb pontjait föl-használhatod benne. Van nálad irószerszám?
KRONIKOSZ Igen, a küldönc mondta, a király parancsa, hogy hozzak.
OIDIPUSZ Köszönöm, hogy megfogadtad a küldönc tanácsát. A tanítványaid jól haladnak?
KRONIKOSZ Igen, már ismerik a betűket, és nemcsak olvasni tudják, de rajzolni is. Mind a kilenc tanítványom a legmagasabb fokon sajátította el ezt a tudományt, hála az új pedagógiai módszereknek. A legértelmesebbek közül néhányat Kreon még a palotaórségbe is fölvetett.
OIDIPUSZ Ez azt jelenti, hogy Theibának rajtunk kívül még kilenc írástudója van. Nagyszerű!
PROFOSZ Én nem! ... Én alfabetán kívüli vagyok ... !

Kis csönd

OIDIPUSZ Térjünk a tárgyra. A király nem beszélhet külön-külön minden thébaival. De ti, akik itt vagy-tok, ti vagytok Théba, és a ti dolgotok, *hogy* ha innen elmentek, a király minden szavát elvigyétek minden házba. Zeusz örül a terveimnek, de nem elég, ha az istenek egyetértenek a királlyal, az is fontos, *hogy* egész Théba is egyetértessen velem, mert e nélkül a nép úgy érezné, hogy ráerőszakoltak valamit.
PROFOSZ Igaz. A nép nem szereti, ha valamire rászorítják. Akkor csak azért se csinálja, de ha azt hiszi, hogy ő találta ki, akkor megy minden magától. Nálam is, akik a vásznat szövök ...
OIDIPUSZ Örülök, Profosz, hogy érted. Nagyon fontos, hogy a vének tanácsának képviselője világos fölvel legyen megáldva. Arra akartam rátérni, mielőtt közbe-szólással megakasztottál, hogy az elmúlt holdtölte és az utána következő napok mély gyászt hoztak a palotára. Iokaszté királyné halála nemcsak a király személyét sújtotta porba, de pótolhatatlan úrt hagyott Héra templomát, hogy üldözzük azokat, akik Hérát jét elragadta. Meg sem kíséreljük pótolni ezt az úrt. Vannak hangok, amik azt sutogják, hogy bezárattuk Héra templomát, hogy üldözzük, azokat, akik Hérát tisztelik. Ez nem igaz. Ezt csak azok mondják, akik föl akarják forgatni Théba rendjét és nyugalma, és vizsályt akarnak szítani Théba lakói között. Ezeket üldözzük. Héra templomát nem zártuk be, hanem Iokaszté királyné szent pihenőhelyévé nyilvánítottuk, és azt akarjuk, hogy nyugalma a látogatók állandó csoszogása ne zavarja.
KRONIKOSZ *(magában fogalmazva ír)* Héra templomát bezárattuk ...
OIDIPUSZ Azonkívül felelősek vagyunk minden alatt-valónk életéért, és Théba nem engedheti meg magának, hogy olyan helyen szölgjön az istenekhez, ahol a kövek kihullanak a falból, és így nemcsak fölülről zuhanhat le valaki, de a kő lent is agyonüthet bárkit. Esetleg épp egy idegent, aki nálunk tölti fölösleges idejét. Még könnyen háborúba is keveredhetünk miatta. Természetesen Théba nem maradhat templom nélkül. Új, hatalmas templomot fogunk építeni. Kikö-

vezetjük a palota előtti teret, hogy az esők idején a hazatérő csordák és kondák ne változtathassák sár-tengerré, és a térből kiindulva kövezett utat építünk az egyik irányba Korinthosz, a másik irányba Delphoi felé. Majdnem középen vagyunk a két város között, ha lesz jó utunk, a jöshelyre utazók mind betérnek majd hozzánk, és ezüstjeikkel gyarapítják Thébát. Ahol a két út a tér végéből kiindul, ott fogjuk felépíteni az új templomot. A legmodernebbet a világon. Nemcsak falai lesznek, hanem hatalmas oszlopai is körös-körül, és elől ezek az oszlopok óriási kő háromszöget tartanak majd, tele szobrokkal, esetleg az enyémmel is, hogy elámul a világ, ha majd egyszer a régészek ki-ássák. Thébának Zeuszhoz méltó temploma lesz.

PROFOSZ Zeuszhoz?

OIDIPUSZ Zeuszhoz. Persze a templom elég nagy lesz ahhoz, hogy ha valaki Hérához akar fohászkozni ben-ne, megteheti; utóvégre Héra nem idegen Zeusznak, hiszen a felesége, és mi senkit sem akarunk korlátozni abban, hogy magában ahhoz az istenhez fohászkozjon, akihez akar. Meg kell nyugtatni a népet, hogy a legnagyobb mértékben tiszteletben tartjuk minden-kinek a fohászkozási szabadságát. De az oltáron az ökröt Theiresziász Zeusznak fogja áldozni.

KREON Theiresziász?

OIDIPUSZ Theiresziászt kinevezem a Zeusz-templom és Théba legfőbb főpapjának. Theiresziász, gratulálok a kinevezésedhez.

THEIRESZIÁSZ Köszönöm. De a legfőbb jós címét is megtarthatom?

OIDIPUSZ Megtarthatod.

KRONIKOSZ *(jegyezz)* Theiresziász ül a mérleg másik serpenyőjében, nehogy Kreon az egyiket nagyon le-húzza.

PROFOSZ De hiszen Theiresziász vak, és különben is inkább madárjós!

OIDIPUSZ Annyira nem vak, hogy ne tudjon megkülönböztetni egy ökröt egy galambtól. És mire a templom fölépül, addigra megtanulja a Zeusz-papságot; Theiresziász szorgalmas. A templom mellé egy szép gümnasziont is fölépítünk. A következő három tavasz alatt legalább még tíz írástudóra lesz szükségünk, hogy a kultúra bölcsője lehessünk. Kronikosz, te le-szel a gümnaszion igazgatója. És lesz benne elég kamra, hogy zavartalanul folytathasd a történetírást.

KRONIKOSZ Köszönöm, hogy rám gondoltál. És ön-állóan igazgathatom majd ezt a szép intézetet, vagy ebbe is mindenki beleszól?

OIDIPUSZ Senki nem fog beleszólni. Eddig is bizonyítottad, hogy te vagy erre a legalkalmasabb. KRONIKOSZ Köszönöm a bizalmat.

OIDIPUSZ De az semmi esetre sem fog ártani, ha a Zeusz-templom szomszédságában te és a tanítványaid Zeusz oltalma alatt álltok.

KRONIKOSZ *(ültében bólint, hogy érti, ír)* Ez a pizok Theiresziász kibulizta...

OIDIPUSZ Az istenek nemcsak Iokaszté halálával sújtottak engem : Korinthoszban elhunyt Polübosz király, az apám. A korinthoszi vének most már jó ideje tanakodnak azon, hogy fölkérjenek, foglaljam el jogos örökségemet, Korinthosz trónját is. Ez jó lenne Korinthosznak. jó lenne Thébának. Amiért még nem indították el küldöttségüket, éppen az, hogy ott Zeuszt, a legfőbb istent tisztelik, Théba pedig eddig úgy ragaszkodott Hérához, mintha az istennő nem is sújtotta volna folytonos átkaival a várost. Zeusz temploma Thébában lehetővé teszi, hogy a két város egy kézben kölcsönösen virágozzék.

PROFOSZ Ahá ! Értem ! Itt van az öszvér elásával!

KRONIKOSZ *(ír)* Profosz azt hiszi, hogy érti.

KREON Ezek gyönyörű tervek, de miből fogjuk mind-ezt megépíteni?

PROFOSZ Kőből ! ... De ehhez nagyon sok kő kell.

OIDIPUSZ Kithairon bányáiban van kő bőven.

THEIRESZIÁSZ En úgy látom, hogy a fekete napok után Thébára most már fényesség ragyog, és a terv a siker jegyében fogant. Egy ilyen nagy építkezés föl-pezdíti a várost. Jó munkát kapnak az építők, a kő-faragók, a szoborkészítők, az útkövezők. Meggazdagszanak a kenyérsütők, a hentesek, a takácsok, a kovácsok. De hol lesz annyi kéz, amennyi a bányákba

kell? Ehhez kevés a rabszolga Thébában, és a nehéz munkában az a kevés is nagyon hamar elhullik. OIDIPUSZ Akik ezután bármiféle bünt elkövetnek, mint tolvajlás, gyilkosság, hamis tanúzás, szomszéd felesé-gének elszerezése, verekedés, istenek szidalmazása, egymás leköpése vagy bármely isteni vagy királyi tör-vény megsértése, azokat nem büntetjük ezután sem kézlevágással, sem korbáccsal, lefejezéssel, fölnyéllyel vagy megkövezéssel. Törvényt hozunk arra, hogy az eddigi embertelen büntetési formákat a nép iránti jóakaratumk jeleként eltöröljük. Helyette mindenki a Kithairon helyi kőbányákba megy annyi időre, amennyi a bűne súlyának megfelel. Kisebb bűnökért mondjuk csak tíz-tizenkét tavaszra, nagyobb bűnökért húsz-huszonöt-re. Kreon feladata, hogy mindig legyen a városban annyi bűn, amennyi elég ahhoz, hogy a bányákat ellássa bűnösökkel. Az építkezések-ről is törvényt hozunk. Aki ennek a törvénynek el-lenszegül, természetesen az is bűnös; remélhetően mindig akad majd megfelelő számú ellenszegülő ...

PROFOSZ Ezzel akkor megvolna a kő. De a sok építő és más mesterember az nagyon sokba fog kerülni. Honnan lesz a királynak annyi ezüstje?

OIDIPUSZ Azt Théba népe fogja befizetni. Ami épül, az Théba javára épül, magától értetődik, hogy egész Théba fizeti. Jól jósolta Theiresziász, hogy az építkezés során mindenki meg fog gazdagodni, abból bőven telik arra, hogy világraszóló tervünket megvalósítsuk. Aki pedig nem akar fizetni, az megszegi a királyi tör-vényt, és majd arca verejtékével dolgozza le a kőbányában Théba javára, amit szabadon és önként nem akart megfizetni.

PROFOSZ *(alig lelkes)* Ahá ... !

KRONIKOSZ *(jegyezz)* Most érti már Profosz igazán.

OIDIPUSZ A vének tanácsa gyűljön össze, szavazza meg és hirdesse ki a nép előtt a törvényt, hogy mindenki tudja, és később senki se mondhassa, hogy nem hallott róla. Kreon majd időben megmondja, hogy ki, mikor és mennyit fizessen a királyi kincstárba. Nem értesz valamit?

PROFOSZ Mindent értek. Az én legfinomabb vásznaiban nincsenek ilyen szépen összeszöve a szálak, mint ahogy ennek a törvénynek a szálai összefonódnak. Királyi szövet ! Csak egy baj van. A vének tanácsa akkor tanácskozott utoljára, mikor te Théba trónjára léptél. Azóta Melosz, a méhész, meghalt, Thalosz kovács, ősz óta haldoklik, mert öreg kezével kiejtette a tüzes vasat a fogóból a saját lábára, és úgy megégett, mint ökör a nyárson. Az egész utca várja, mikor hal meg végre, mert úgy ordít a fájdalomtól, hogy éjszakánként nem tudnak aludni miatta. Brachosz, a pék, ő teljesen elhülyült már; az ételt a fülébe dugja, és ha valamit rosszul hall, a szájához tartja a tenyerét. Ez most a vének tanácsa. Nagyon félek, hogy ez a tanács nem tud megszavazni semmiféle törvényt, és hogy hogyan magyarázza ezt el Brachosz a népnek akár a szájával, akár a fülével, azt el sem tudom képzelni...

KRONIKOSZ *(ír)* Profosz kezdi utálni a tervet.

OIDIPUSZ Az elemzés, amit a vének tanácsáról adtál, lenyűgöző. Jó példa arra, hogy a király soha ne bizza el magát abban, hogy mindent tud a nép bajáról. Szégyen, de nem tudtam sem arról, hogy Thalosz kovács ordít az éjszakában, valószínűleg messze lakik a palotától, és arról is most hallottam először, hogy Brachosz a fülével eszik, és a szájával hallgatózik. Most, hogy a bajok gyökerét föltártad, a királyon az orvoslás sora. Profosz, kinevezlek a vének tanácsa elnöké-nek. A tanács többi tagját fölmentjük. Thalosznak javulást kívánok, ha nagyon nagyok a fájdalmai, csináljatok mákból fozetet, attól majd alszik éjszaka, míg meg nem könyörülnek rajta az istenek. Brachosz észre sem fogja venni, hogy nem tagja többé a tanácsnak. Válassz ki a népből négy embert, és ők legyenek a vének tanácsa, te az elnök.

PROFOSZ En válasszak?

OIDIPUSZ Te válassz. Úgy jó, ha a vének tanácsa választott testület. Ne rándold a homlokod, és ne szerénykedj, a király látja, hogy alkalmas vagy rá. Aki olyan szépen tud párhuzamot vonni a vászon és a tör-

vény szövése között, az méltó rá, hogy a vének tanácsának elnöke és így a király egyik legfontosabb tanácsadója legyen.

PROFOSZ *(kétségsbeesetten)* Én igazán nem akartam párhuzamot vonni . . .

OIDIPUSZ Szerény vagy, Profosz, és ez tetszik nekem. KREON Biztos vagyok benne, hogy te nem fogod el-lopni az állam pénzét.

PROFOSZ *(mintha megcsípték volna)* Mit nem fogok ellopni?

KREON Az állam pénzét. Én majd kiszámíttatom a király törvénye szerint, hogy mennyire van szükség, ezzel neked nem kell törődnöd. A vének tanácsának csak az lesz a dolga, hogy az ezüstöt begyűjtse, és a király kincseskamrájának maradéktalanul odaadja. Nagyon fontos, hogy a nép érezze, hogy a vének tanácsa nem valami „éppen csak, hogy legyen” gyülekezet, hanem komolyan képviseli Théba egész népé-nek érdekeit, hogy a város szebb, gazdagabb, hatalmasabb legyen.

THEIRESZIÁSZ Ne ijedj meg. Sasok keringenek fölöttünk. Zeusz segíteni fog.

OIDIPUSZ És Kreon is. Csak szólj neki, hogy ki az, aki a törvénynek ellenszegül.

PROFOSZ Az a baj, hogy a vének tanácsa mindig csupa vénemberből állt. Én a magam alig ötven tavaszával csaknem gyerekek számítottam köztük. Ha találok is most új véneket, olyanokat, akik még élnek, nem ejtettek izzó vasat a lábukra, és a szájukkal esz-nek, hogy kívánhatom, hogy engedelmeskedjenek nekem, a fiatalnak?

KRONIKOSZ *(ír)* Profosz erősen aggódik . . .

OIDIPUSZ Válassz magad mellé fiatalabbakat. Akár egészen fiatalokat is, akkor sokáig nem kell majd újakat választanod.

PROFOSZ Fiatal véneket?

OIDIPUSZ Miért ne? Nem kell úgy ragaszkodni a meg-kövült formákhoz. Képzeld el, Thébának lesz a legfiatalabb vének tanácsa a világon! Kronikosz majd be-írja a történelembe!

KRONIKOSZ És beírom, hogy Profosz, a takács az elnök . . .

OIDIPUSZ A vének tanácsának elnöke nem fizet az építkezésre, a többi négy vén pedig csak a felét fizeti annak, amit egyébként kellene fizetniük.

PROFOSZ Ahá! Thébának nagy királya van!

KRONIKOSZ *(ír)* Profosz már nem aggódik annyira . . .

OIDIPUSZ Gratulálok az új beosztásodhoz, Profosz, királyi tanácsadó! *(Kreonhoz)* Kreon! Köszönöm, hogy a sokszoros gyász nehéz idején mellettem álltál. Azt akarom, hogy Théba történetében ez is meg legyen örökítve. Kreon a király rokona, és lokaszté kapcsán a király testvére is. Köszönöm, hogy azon a nehéz órán, mikor a királyi nyaraló porig égett, és benne a mindannyiunknak annyira kedves Khioné és Lükonisz épp boldogságuk éjszakáján halálát lelte, Kreon azonnal átvette a palotaórség parancsnokságát, és így meg-akadályozta, hogy a nagy baj még nagyobb legyen. A vadászházat a nagy építkezésekkel egy időben kőből fogjuk újjáépíteni, és Khioné és Lükonisz házának fogjuk nevezni. Kreon testvéremet mint a palota-órség parancsnokát megbízom, hogy a palotaórség tevékenységét ne korlátozza csak a palotára, hanem terjessze ki az egész városra. A király egy kell hogy legyen a népével, és nem lehet, hogy az órség csak a királyt védje: védje egész Thébát. Azonkívül Kreont, testvéremet, a palotaórség főparancsnokát a király legfőbb főtanácsadójává nevezem ki. Kreon, gratulálok a kinevezésedhez.

KREON Köszönöm. Mind e címek közül a testvér a legkedvesebb nekem.

OIDIPUSZ És ha az istenek akaratából Théba királyával történnék valami, ami akadályozná a királyságban, Kreon kezében legyen a pálca, ő ügyeljen a tör-vényekre, amiket ma hozunk, és a régiek közül azok-ra, amik jók, és vigyázzon a királyi gyermekekre, amíg ők föl nem nőnek.

KREON Ugyan, Oidipusz, fiatal vagy, jó erőben, és az istenek szeretnek.

OIDIPUSZ A királynak egyformán kell számolnia nem-

csak az istenekkel, az emberekkel is. Mindent le-írtál?

KRONIKOSZ Mindent.

OIDIPUSZ Jó. A gümnaszion főigazgatása mellé kinevezlek Théba legfőbb történetírójává. Gratulálok a kinevezésedhez.

KRONIKOSZ Köszönöm, király . . .

OIDIPUSZ *(föláll)* Zeusz legyen veletek. *(Röviden biccent, és besiet a házba)*

KRONIKOSZ *(jegyez)* ...Mindenki ki van nevezve . . .

(Függöny)

Negyedik kép

Szín: mint az előző, néhány héttel később. Hajnal van. Az udvarban ugyan még ég egy fáklya, de az ég már világos. Eüdaktosz, az ör hátát a bejárat oldalának veti, és lándzsája végére támaszkodva bóbiskol.

Oidipusz gondolataiba merülve ül az asztal mellett, kissé háttal a bejáratnak. Előtte boroskorsó és egy kupa. Theiresziász ezúttal kísérelő nélkül, rendes léptekkel jön, megbotlik a lándzsában. Az ör egy pillanatra fölriad, aztán tovább bóbiskol. Theiresziász bejön

OIDIPUSZ *(fölriad)* Te vagy az, Theiresziász? Kora hajnalban?

THEIRESZIÁSZ Üdvözöllek, király! Örülök, hogy ébren talállak, és nem nekem kell almodból felköltötenem.

OIDIPUSZ Nem volt álmod. Néha az éjszaka utolsó óráiban fölbredek. Ilyenkor szeretek kiülni ide, és hús bort kortyolgatva nézem a csillagokat míg el nem tűnnek a fölkől nap szekerének fényes küllői között.

THEIRESZIÁSZ Költővé tesz a hajnal.

OIDIPUSZ Hajnalban tisztább a levegő a portól is, a zajoktól is, tisztábbak a gondolatok is, amik Théba jövőjén töprengve megfordulnak a fejemben. Mi az, ami ennyire sürgős, hogy megfeledkezve vakságod méltóságáról, ilyen korán iderohansz? Valami baj van?

THEIRESZIÁSZ Rosszak a jelek, Oidipusz.

OIDIPUSZ Nincsenek sasok az égen?

THEIRESZIÁSZ A jelek a földön rosszak.

OIDIPUSZ Most jósolsz, vagy tudsz is valamit?

THEIRESZIÁSZ Amit én tudok, az kevés, majdnem

semmi, de azt biztosan tudom, hogy te viszont tudsz

mindent.

OIDIPUSZ Ez elég felemásan hangzik ahhoz, hogy jós-latnak higgyem.

THEIRESZIÁSZ Kreon emberei járják a várost, és gyűlésbe hívják a népet. Nem a vének tanácsát, ha-nem az egész népet. Mindenkít. Ide a térre. Théba életéért. Tudsz erről?

OIDIPUSZ Théba életéért?

THEIRESZIÁSZ Ha az én kémeim jól értették Kreon kémeit, Kreon ellened akarja biztatni a népet, és valami oka van rá, hogy biztos legyen, hogy eléri a célját. Nagy titkokat tud, amik ha kiderülnek, Théba beleborzad, és az embereknek a hideg futkos majd a hátán, és a kövekkel, amiket eddig az építkezésekhez ideszállítottak, a királyt fogják halálra kövezni; vagy a testőrök döfik belé lándzsáikat, hogy a végén olyan lesz, mint egy döglött sündisző. Már megbocsáss, de így sügták meg nekem. Hogy van-e valóban ilyen ti-tok, ami biztosan a te romlásodhoz és királyhoz méltatlan halálodhoz vezethet, erről szerencsémre nem tudok semmit. De te bizonyára tudod, hogy létezhet-e bűn, ami a fejedre szállhat, vagy pedig csak egy csel az egész, hogy Kreon megszerezhesse a trónt.

OIDIPUSZ Köszönöm, Theiresziász az aggodalmadat és az aggodalom szülte sietségedet. Nagy embereknek mindig vannak titkaik, hogy ezek jelentős titkok-e vagy csak apróságok, attól függ, hogy ki nézi, honnan és mikor. És nagy embereknek mindig vannak bűneik, és éppen mert nagy emberekről van szó, a titkok és bűnök mércéje más, mint a kicsiké. De hogy valójában sokat számít-e egy titok vagy keveset, és hogy egy bűn valójában égbekiáltó-e, és borzasztósága csak-nem elállítja a lélegzetet, vagy az emberek éppen csak megcsóválják a fejüket, hogy ejnye-ejnye, az is mindig függ a pillanattól, a helytől és a személytől, aki

magát bírónak teszi. Így hát sok mindent tudok, titkot és bűnt, mert ez hozzátartozik az uralkodáshoz, de nem sejttem, mi volna az, amit Kreon tud, és amit, ha van is ilyen, Théba népe, aki szeret engem, Théba királyának meg ne bocsátana. Sőt az is kérdés, hogy hinnének-e Kreonnak, ha valami szokatlanul képtelen és hátborzongató hazugsággal állna elő, és nem őt köveznék-e meg a végén. A csata még nem dőlt el. Remélem, Zeusz és az istenek segítenek.

THEIRESZIÁSZ *(kis üveget vesz elő)* Ha nem segítenének, fogd ezt.

OIDIPUSZ Mi ez?

THEIRESZIÁSZ Méreg.

OIDIPUSZ Te mérget adsz a királynak?!

THEIRESZIÁSZ Thébát nem érheti nagyobb szégyen, mint hogy királyát valamely igaz ok miatt jogosan megkövezzék, vagy döglött sündisznóként hagyják ott a téren. És a királyt sem érheti nagyobb szégyen, mint hogy élteben és holtában is meggyalázzák, és úgy kelljen lelkének az alvilági bírák elé állnia. De a döntés a tiéd. Töltsd a borodba, add ki. Nem hat abban a pillanatban. Lesz még annyi idő, hogy gyors búcsút vegyél, és hálókamrádba menj. Semmi fájdalmat nem fogsz érezni, és a szolgák úgy találnak majd rád, mintha Zeusz természetes úton hívott volna magához.

OIDIPUSZ *(fogja az üveget)* Nem vagyok babonás, de úgy tudom, mérget nem szabad megköszönni, mert az rosszat jelent. Menj, Theiresziász, és küldd ide Kreont. Várom.

THEIRESZIÁSZ Azt hiszem, hamarosan itt lenne ma-gától is. De ha látom, megmondok, siessen. *(Kimegy, közben belerüg a lándzsába, Eüdaosztz fölébred)*

OIDIPUSZ Mi is a neved, fiú?

EÜDAKOSZ Eüdaosztz.

OIDIPUSZ Persze, Eüdaosztz. Profosz takács fia.

EÜDAKOSZ Igen.

OIDIPUSZ Mostanában elég sokat vagy itt őrségen.

EÜDAKOSZ Igen. Velem mindig kitolnak. Mióta éjszakánként kiülsz ide az udvarba, azóta éjszaka is őrt kell állnunk, és elég gyakran kerül rám a sor. Azt hiszem, azért, mert én vagyok a legfiatalabb, és mindig a legfiatalabbal tolnak ki.

OIDIPUSZ Nem érzed megtiszteltetésnek, hogy őrizheted a királyt?

EÜDAKOSZ De igen, ez nagy megtiszteltetés, csak mindig kitolnak velem.

OIDIPUSZ Nehéz a szolgálat?

EÜDAKOSZ Nem olyan nagyon.

OIDIPUSZ Jó éles a lándzsád vége?

EÜDAKOSZ Nagyon éles. Egy kis mozdulattal át lehet vele ütni egy hizlalt ökröt, és úgy, hogy a csontokat is szétrepeszti, ha útjába kerül.

OIDIPUSZ És csak ökröt tudsz vele ledöfni, vagy ha kell, az ellenséget is?

EÜDAKOSZ Tanultuk azt is. Ha az ellenség kisebb, mint én, akkor fölülről lefelé kell döfni, ha nagyobb, mint én, akkor fölfelé.

OIDIPUSZ És ha akkora, mint te vagy?

EÜDAKOSZ Azt még nem tanultuk, de biztos, az is nemsokára sorra kerül.

Oidipusz tölt magának a kupába, nyilván színültig, le-iszik belőle egy kortyot, leteszi.

Eüdaosztz látva, hogy már nem törődnek vele, vissza-dől az alvó pózba.

Oidipusz nézi az üvegcsét, kinyitja, tartalmát beleönti az előbb teletöltött kupába, hátradől a székén, és vár

KREON *(sietve jön, ő is megbotlik a lándzsában, az őr ijedten elhúzza az útból)* Theiresziász megelőzött. Mondta, hogy vársz, de magamtól is jöttem volna.

OIDIPUSZ Jó reggelt, Kreon testvérem.

KREON *(hidegen)* Jó reggelt, király.

OIDIPUSZ Nagyon izgatott vagy.

KREON Theiresziász biztosan mondta, hogy gyűlésbe hívtam a népet.

OIDIPUSZ Mondta. Biztosan okod volt rá, hogy ilyen sürgősen a tudtom és beleegyezésem nélkül ... KREON Volt rá okom.

OIDIPUSZ Várj egy pillanatra, mindjárt visszajövök. *(Hirtelen bemegegy)*

KREON *(nyugtalanul néz körbe)* Eüdaosztz ! EÜDAKOSZ Igen.

KREON Történt valami különös az éjjel?

EÜDAKOSZ Semmi. A király csak ült, és hallgatott. Néha ivott egy korty bort.

KREON Theiresziászon kívül járt itt más is?

EÜDAKOSZ Senki.

KREON Hallottad, miről beszéltek?

EÜDAKOSZ Halkan beszéltek.

KREON És különben is aludtál. Álva aludtál. EÜDAKOSZ Már harmadik éjszaka engem osztnak

be. Velem mindig kitolnak, és az istenek néha egy-egy pillanatra leragasztják a szemem.

KREON Őrködj a falon kívül.

Eüdaosztz eltűnik a fal mögött

OIDIPUSZ *(visszajön, kezében kupa, leteszi Kreon elé)* A szolgák még alszanak, de nem illik, hogy a király testvére előtt ne legyen kupa, ha a király előtt van. Ott a korsó, jó hűvös. Tölts magadnak.

KREON Nem, köszönöm.

OIDIPUSZ Hallgatlak, testvérem és legfőbb főtanács-adóm.

KREON Sajnálom, Oidipusz, de el kell hagynod Théba trónját, és ha rám hallgatsz, elhagyd a várost is, most azonnal, olyan gyorsan, ahogy csak lehet és amíg lehet. A nép számára majd kitalálok valami ki-fogást; mondjuk, hogy apád sírjához mentél zarándokútra, vagy Delphoiba jóslatért, és amíg vissza nem térsz, rám ruháztad a hatalmat. De megígéred nekem, hogy nem térsz vissza; és Théba hamarosan el fog felejteni.

OIDIPUSZ *(nyugodtan)* Látod, Kreon, milyen ártatlanul könnyűnek látszik ez a tiszta hajnali levegő, de ha mélyeket szívsz belőle, megrészeget, a képzeleted elszabadul, furcsa gondolataid támadnak, és egyszerre csak összezagyválsz a vágyaidat a való lehetőségeiddel.

KREON Bizd rám a vágyaimat és a lehetőségeimet. A te lehetőséged, hogy fuss, amíg futni engedlek. OIDIPUSZ És ha nem?

KREON Akkor mint legfőbb főtanácsosod illő tisztelet-tel meghívlak a nép gyűlésére, ahol a legnagyobb sajnálatomra azokkal az éles kövekkel fognak megkövezni, amiket te magad hozattál, és a lándzsások dög lött sündisznót csinálnak majd belőled.

OIDIPUSZ És miért?

KREON Hosszas és szívós nyomozás után világossá vált

Laiosz király kitett fiának az életútja.

OIDIPUSZ Igen?

KREON Azt hiszem, sejtetted.

OIDIPUSZ Ha annyit fáradtál az ügyben, illetlenség volna, hogy ne hallgassalak meg.

KREON A gyereket, akiről a múltkor elmondtam, hogy a hajós Korinthosznál partra lökte, a gyereket Periboia királyné találta meg, aki a sás között kiabálni kezdett, mintha vajúdnék. A mosónők mind odaszaladtak, és ott találták a kosárban az újszülöttet. S mert a kedvében akartak jární a királynénak, úgy tettek, mintha elhínnék, hogy ő szülte a fiút, bár tudták, hogy Periboia soha nem volt teherben. A mosónők között volt egy thébai is, aki Periboia halála után visszaköltözött. A gyermek az Oidipusz nevet kapta. Most Théba trónján ül, és a saját anyjával nemzett négy gyermeket az istenek borzalmára és az emberek rémületére. Nincs halandó, akit, ha az anyjával hál, meg ne köveznének.

OIDIPUSZ Szép nyomozómunka volt. Az embered, ha-bár kicsit lassan dolgozott, azért érti a mesterségét. Még valami?

KREON És természetesen tudom, hogy ki volt Laiosz király gyilkosa. A gyilkos most Théba trónján ül. És nincs királygyilkos, bárki legyen is az, akit sűrűn át ne döfnének a lándzsák, míg csak döglött sündisznó nem lesz belőle.

OIDIPUSZ A kocsihajtó Polüphontész mondta el?

KREON Polüphontész.

OIDIPUSZ És eddig miért tartottad titokban? KREON

Okosabb a király titkát akkor fölfedezni, ha elég

lándzsásom van hozzá.

OIDIPUSZ Nagylelkű vagy, Kreon, hogy megengeded, válasszak, vagy elfutok, ahogy a lábam bírja, vagy ki-állok a nép gyűlése elé, ahol vagy megköveznek vagy főnyársálnak vagy mind a kettőt.

KREON Ez a helyzet.

OIDIPUSZ És nem félsz, hogy nem a futást választom, hanem beszélek a nép előtt, és elmondom, hogy megölted Polüphontészt, rágyújtottad Khionéra és Lükoniszra a házat épp a legszebb éjszakájukon? Nem félsz, hogy neked is jut egy-kettő azokból a kövekből? És akad egy-két lándzsa a te számodra is?

KREON Azt mind a te parancsodra tettem.

OIDIPUSZ Nem biztos, hogy a népet érdekelni fogják a részletek.

KREON Nem lesz rá időd, hogy elmondd.

OIDIPUSZ *(nyugodtan)* Ezért mérgeztetted meg a boromat?

KREON Tessék?!

OIDIPUSZ Ezért mérgeztetted meg a boromat?

KREON *(fel van háborodva)* Én?!

OIDIPUSZ Amíg bent voltam, hogy neked is hozzak egy kupát, mérget tétél a boromba. Úgyes. Így se nem futhatok el, se nem beszélhetek a nép előtt. KREON Én nem mérgeztem meg a borodat! OIDIPUSZ Nem? Akkor igyál belőle! *(Odanyújtja a kupát)*

KREON *(rövid habozás után)* Nevetséges! *(Iszik néhány kortyot, aztán nyugodtan néz szembe Oidipusszal)* Most már elhiszed, hogy nem mérgeztem meg?

OIDIPUSZ Most már elhiszem. Köszönöm, hogy meghívtál a gyűlésbe. Nem futok el. Ott leszek. Menj!

KREON Ahogy gondolod. *(Elsiet)*

Oidipusz tünődve néz utána.

Eüdaktoz Kreon után nézve előlép, majd újra az eredeti pózban visszadől a bejárat oldalának

OIDIPUSZ Eüdaktoz!

EÜDAKTOSZ *(soha nem kapja vigyázzba magát)* Igen.

OIDIPUSZ Jól örködj.

EÜDAKTOSZ Igen.

OIDIPUSZ Ha valaki idegen jönne, akit nem ismersz, szó nélkül döfd belé a lándzsád.

EÜDAKTOSZ Ó, én mindenkit ismerek Thébában. OIDIPUSZ

De ha nem ismered, döfd belé. Ha alacsonyabb, mint te, fölülről lefelé, ha magasabb, akkor alulról fölfelé. És elárulok valamit, ha épp akkora, mint te, akkor egyenesen.

EÜDAKTOSZ Erre már én is gondoltam ...

Theiresziász Kronikkossal együtt valósággal beront, majd meghökkenően néz Oidipuszra

OIDIPUSZ Elég közel voltatok. Theiresziász, miért vagy úgy meghökkenve?

THEIRESZIÁSZ ,Kreon meghalt.

KRONIKOSZ Jött át a téren, megállt, összerogyott és meghalt.

OIDIPUSZ Nagy csapás ez Thébára. Diszes temetése legyen.

Némán halt meg, vagy mondott még valamit? Úgy értem, valami utolsó kívánságot, amit teljesíteniünk kellene, hogy az istenek előtt nyugalma legyen ... ?

KRONIKOSZ Kívánságot nem mondott, csak azt, hogy: „Haimont kérdezzétek. Haimon mindent tud.” OIDIPUSZ Haimon?

THEIRESZIÁSZ Haimon Kreon fia.

OIDIPUSZ Érdekes, soha nem említette. THEIRESZIÁSZ

Haimon hosszú ideje Korinthosban élt. Hogy mit csinált ott, nem tudom.

KRONIKOSZ Az éjjel jött haza.

OIDIPUSZ ... Haimon. Szeretném megismerni Haimont.

Hívjátok ide! Ha Kreon fia, úgy hiszem, illő, hogy a király személyesen fejezze ki mély részvétét a gyászbán, apja halála miatt.

THEIRESZIÁSZ Haimon nem fog idejönni.

OIDIPUSZ Nem? Ha a király hívja ...?

THEIRESZIÁSZ Haimon itt van a téren. Az apja az ő karjai között halt meg. Kreon, mikor idejött, megparancsolta neki, hogy kint várjon, és megmondta, mit tegyen, ha az apját idebent valami baj érné.

OIDIPUSZ Kreon ott kint halt meg, idebent nem érte semmi baj.

KRONIKOSZ Haimon azt mondta : „Méreg !”

OIDIPUSZ Erről eddig nem szóltatok !

KRONIKOSZ Csak azt kérdezted, mit mondott Kreon ...

OIDIPUSZ Es mit kell tennie Haimonnak, ha az apját baj érte?

THEIRESZIÁSZ Ó lép az összegyűlt nép elé, hogy el-beszélje a titkokat, amikbe Théba beleborzad, és az embereknek a hideg futkos majd a hátán, és a kövek-vel, amiket eddig az építkezésekhez ideszállítottak, a királyt fogják halálra kövezni; vagy a testőrök döfik befele lándzsáikat, hogy a végén olyan lesz, mint egy döglött sündiszónó.

OIDIPUSZ Kreon azt tanácsolta, hogy hagyjam el Thébát.

Titokban.

THEIRESZIÁSZ Az élő Kreon tanácsolta. A halott nem enged ki a palotából. A téren gyűlik a nép.

OIDIPUSZ ...Király ne lakjon olyan palotában, ami-nek nincs hátul kijárata! ... Haimon ... Tehát Haimon ... *(Hirtelen kiüssza a maradék bort)* Egészségedre, Theiresziász! Sajnálhatják az istenek, hogy cserbenhagytak engem, mert tulajdonképpen lehetett volna belőlem jó és nagy király is az ő javukra. Le-pihenek egy kicsit. Rövid volt az éjszaka. Kronikosz! Ne felejtse el megírni a nagy építkezéseket, és ne felejtse el: Oidipaisz! *(Elindul a ház felé, megáll)* Nagy tanulság minden királynak: hiába ölsz meg egyet, tized vagy akár százat, ha csak eggyel ölsz meg kevesebbet, mint amennyit kellett volna, annyi, mintha nem végeztél volna semmit ...

THEIRESZIÁSZ De hogy mennyi az az eggyel kevesebb, azt eltitkolják előled az istenek.

OIDIPUSZ Az isteneket ki kell játszani; inkább többet eggyel, mint kevesebbet.

THEIRESZIÁSZ Tévédész, király. A tanulság az, hogy nincs olyan vérontás, nyomorúság, borzalom, szenvedés, vesztett csata, amiből legalább egy hírmondó meg ne menekülne, hogy elmondja, mi történt, és hogy az utókornak tanúságot tegyen. Ez az a reménység, amit a legszomorúbb történetbe is mindig beleszönek az istenek.

OIDIPUSZ Fáradt vagyok ... *(Bemegy a házba)* KRONIKOSZ Olyan sápadt, mint Kreon. Meg fog halni? THEIRESZIÁSZ Meg.

KRONIKOSZ Szörnyű ! Amióta Théba történetét írom, már annyian haltak meg, hogy az szinte klasszikus!

THEIRESZIÁSZ *(a korszából tölt Oidipusz kupájába, ki-öblögeti vele, majd a bort kiönti a földre)* Mi az, hogy Oidipaisz?

KRONIKOSZ Azt parancsolta, hogy a történelemben ne Oidipuszt, a dagadt lábút írják, hanem Oidipaiszt, a dagályfiát, mert az királyibb.

THEIRESZIÁSZ És úgy irtad?

KRONIKOSZ Úgy. Csak egy helyen irtam véletlenül Oidipuszt, de nem tudom kikaparni.

THEIRESZIÁSZ Jobb, ha beletörödsz, mindenki ezt az egy hibát fogja megjegyezni az idők végezetéig. KRONIKOSZ De most már lassan azt sem tudom, hogy mit írjak. És azt sem, hogy mit nem kellene megírnom...

THEIRESZIÁSZ Ne írjál könyvet. Írjál inkább töredékeket. Később, ha megtalálják, a történészek a töredékeket fogják szeretni igazán. Azt jobban lehet majd magyarázni...

KRONIKOSZ És most mi lesz?

THEIRESZIÁSZ Megvárjuk, míg összegyűlik a nép, be-jelentjük a gyászt, és én átveszem a hatalmat. KRONIKOSZ Te?

THEIRESZIÁSZ Én. Kihirdetjük, hogy Oidipusz vég-akaratának megfelelően én leszek Théba királya.

KRONIKOSZ Én már beírtam a történelembé, hogy Oidipusz végrendelete szerint Kreon lesz a király, és már ezt sem tudom kikaparni ...

THEIRESZIÁSZ Máskor ne ird előre 'a történelmet. Egyébként én nem vagyok a nevemre hiú, mától kezdve szólíts nyugodtan Kreonnak.

Gondosan átlépi a lándzsát, és kimennek

EÜDAKTOSZ *(föleszmél, nagyot nyújtózik, hatalmasat ásít)* Jaj, Zeuszra, hogy ez milyen unalmas szolgálát. Itt soha nem történik semmi ... !

(Függöny)

